

FORSKNINGSRÅDENES VIRKEMIDLER TIL FREMME AF KARRIERE

Evaluering af forskningsrådenes støtte til kvindelige forskere
og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen
Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Forskning: Analyse og evaluering 1/2010

**FORSKNINGSRÅDENES
VIRKEMIDLER TIL FREMME
AF KARRIERE**

Evaluering af forskningsrådenes
støtte til kvindelige forskere
og forskere i begyndelsen af
deres karriereforløb

Forskning: Analyse og evaluering
1/2010

Udgivet af:

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen
Bredgade 40
1260 København K
Telefon: 3544 6200
Fax: 3544 6201

Publikationen udleveres gratis,
så længe lager haves, ved henvendelse til:

distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

Rosendahls · Schultz Grafisk a/s
Herstedvang 10-12
DK-2620 Albertslund

Telefon: 4363 2300
Fax: 4363 1969
www.rosendahls-schultzgrafisk.dk

Publikationen kan også hentes
på Forsknings- og Innovationsstyrelsen
hjemmeside: <http://www.fi.dk>

Layout: enteneller A/S
Tryk: Rosendahls · Schultz Grafisk a/s
Oplag: 1000
Trykt januar 2010

ISBN: 978-87-923-7230-7
ISBN (internet): 978-87-923-7233-8

>

FORSKNINGSRÅDENES VIRKEMIDLER TIL FREMME AF KARRIERE

**Evaluering af forskningsrådenes støtte til kvindelige forskere
og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb**

Forskning: Analyse og evaluering 1/2010

**Forsknings- og Innovationsstyrelsen
2010**

Forskning og innovation er forudsætningen for fremtidens vækst og velfærd. Derfor har regeringen, siden den trådte til i 2001, stået for en ambitiøs og fokuseret forsknings- og innovationsindsats.

Vi er nået langt, men der er stadig meget at gøre, hvis Danmark også fremover skal være et internationalt førende videnssamfund.

En realisering af Danmarks forskningspotentiale forudsætter, at yngre forskere fastholdes og får mulighed for at udfolde deres potentiale. Derudover er det væsentligt, at det er de bedste, der rekrutteres til en forskningskarriere. Alle talenter skal i spil.

Regeringen har opstillet ambitiøse mål om at øge talentmassen blandt andet ved at øge antallet af ph.d.-studerende og postdocs. Samtidig har regeringen sat fornyet politisk fokus på at få flere kvinder i dansk forskning.

Universiteterne har en del af ansvaret for forskernes rekruttering og karriereudvikling, men forskningsrådene spiller også en væsentlig rolle. Denne evaluering belyser effekten af forskningsrådenes indsatser rettet mod yngre forskere og kvindelige forskere. Rapporten peger samtidig på perspektiver for en fremtidig indsats på området.

Evalueringen dokumenterer, at indsatserne virker, og at en bevilling fra forskningsrådene blandt andet giver faglig konsolidering, større gennemslagskraft og hjælper til at opbygge netværk. Det er glædeligt at blive bekræftet i, at vi har redskaber, som faktisk gør en forskel for målgruppen.

Evalueringen peger dog også på, at indsatserne på området kan udbygges og systematiseres yderligere. Jeg er derfor glad for, at det er lykkedes regeringen sammen med partierne i globaliseringsforligskredsen at prioritere midler til Det Frie Forskningsråds nye forskerkarriereprogram Sapere Aude, der netop har som formål at sikre udviklingen af de dygtigste forskertalenter gennem forbedrede karriereveje inden for forskning.

En fortsat fokuseret indsats er afgørende. Danmarks fremtidige muligheder som videnssamfund afhænger af vores evne til at skabe gode rammer for de spirende forskningstalenter. Derfor vil jeg opfordre de involverede parter til at overveje rapportens konklusioner nøje.

Helge Sander
Minister for Videnskab, Teknologi og Udvikling

Denne evaluering er gennemført som led i den styrkede evalueringsindsats, der ligger i forlængelse af aftale om udmøntning af globaliseringspuljen fra november 2006. Som led i aftalen besluttede forligskredsen (regeringen, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Socialdemokraterne), at der er behov for en mere omfattende opfølgning og evalueringsindsats for at sætte fokus på, hvad der kommer ud af de store investeringer, som hvert år bruges til forskning og udvikling.

Den styrkede opfølgnings- og evalueringsindsats skal bidrage til at dokumentere forsknings- og udviklingsindsatsen, medvirke til at skabe et grundlag for at kvalificere fremtidige prioriteringer og vurdere effekterne af de øgede forsknings- og udviklingsinvesteringer.

Denne evaluering er gennemført af Dansk Center for Forskningsanalyse på opdrag fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen. Evalueringen er igangsat som led i "Handlingsplan for forskningsevaluering 2008-2010" og gennemført efter Forsknings- og Innovationsstyrelsens "Retningslinjer for forsknings-evaluering". Handlingsplanen er vedtaget af videnskabsministeren efter indstilling fra Koordinationsudvalget for forskning.

For mere information se www.fi.dk/forskning/evalueringer-og-analyser

>

FORSKNINGSRÅDENES VIRKEMIDLER TIL FREMME AF KARRIERE

**Evaluering af forskningsrådenes støtte til kvindelige forskere
og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb**

Forskning: Analyse og evaluering 1/2010

Udarbejdet af Dansk Center for Forskningsanalyse

**Forsknings- og Innovationsstyrelsen
2010**

Indhold

Resume	8
1. Sammenfatning og tværgående konklusioner	10
1.1 Formål og evalueringsdesign	11
1.2 Overordnede konklusioner	13
1.3 Rapportens struktur og dokumentation	17
2. Evalueringens baggrund, genstand og omfang	18
2.1 Baggrund og formål	19
2.2 Undersøgelsesdesign	20
2.3 Virkemidlerne under de tre indsatstyper	20
2.4 Finansiering og omfang af de særlige virkemidler	22
2.5 Demografisk fordeling af virkemidlerne målrettet kvindelige forskere og virkemidlerne målrettet yngre forskere	24
2.6 Omfanget af ansøgninger, ansøgere og bevillingsmodtagere	26
2.7 Baggrundskarakteristika for ansøgerne til virkemidler målrettet kvindelige forskere og virkemidler målrettet yngre forskere	27
3. Resultater og konklusioner	30
3.1 Registerundersøgelsen	32
3.2 Surveyundersøgelsen	35
3.3 Interviewundersøgelsen	38
3.4 Bibliometrisk analyse af postdocansøgere fra 2001-2003	41
3.5 Den perspektiverende undersøgelse	45
4. Overordnede konklusioner og perspektiver	50
4.1 Afvejning mellem individ- og systemhensyn	51
4.2 Særlige forhold knyttet til virkemidlerne målrettet kvindelige forskere	52
4.3 Kontinuitet og koordinering	53
Litteratur	55

Resume

Baggrund

Dansk Center for Forskningsanalyse har på opdrag af Forsknings- og Innovationsstyrelsen gennemført en evaluering af forskningsrådssystemets virkemidler til karrierefremme udmøntet i en postdocindsats samt indsats for henholdsvis yngre forskere og kvindelige forskere i perioden 2001-2008 samt FREJA-programmet fra 1998. De fleste midler er de faglige forskningsråds egen prioritering, men nogle af midlerne er bevilget direkte fra finansloven. Efter 2003 er de faglige forskningsråd samlet under Det Frie Forskningsråd.

Omfang af virkemidlerne

Forskningsrådene (efter 2003 Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd) har i nævnte periode bevilget knap 2 mia. kr. til de aktuelle virkemidler ud af deres samlede bevilling på knap 12 mia. kr., det vil sige 16 procent. Knap 1,2 mia. kr. gik til postdocindsatsen, 600 mio. kr. til indsats for yngre forskere og godt 200 mio. til indsats for kvindelige forskere. Forskningsrådene har modtaget mere end 6.000 ansøgninger til disse midler, men kun ca. 1.300 blev bevilget. Den typiske bevilling blev bevilget til en yngre mand med ph.d.-grad inden for natur- eller sundhedsvidenskab. Knap halvdelen af bevillingsmodtagerne har været i udlandet i mindst et år.

Omfang af evalueringen

Virkemidlerne er beskrevet detaljeret, og der er gennemført fem delundersøgelser for at afdække effekten af disse virkemidler: en registeranalyse, en surveyundersøgelse, en interviewundersøgelse, en bibliometrisk undersøgelse og en perspektiverende systemanalyse. Der indgår både bevillings- og afslagsmodtagere samt andre grupper af forskere og informanter for at sikre et sammenligningsgrundlag. Hver delundersøgelse er dokumenteret i en selvstændig delrapport.

Afdækkede effekter

Generelt viser evalueringen, at alle tre typer virkemidler resulterer i markante, positive effekter for bevillingsmodtagerne, både hvad angår forskningsfaglig konsolidering, etablering af samarbejder, større gennemslagskraft og mere personligt ansvar, når der sammenlignes med afslagsmodtagerne og forskere, der aldrig har søgt forskningsrådsmidler. Styrken af effekterne varierer dog, blandt andet er effekterne lidt mindre for kvinder.

Effekten på løn og karrieremobilitet er for postdoc'erne ikke ubetinget positiv. Lønstigninger og karriereprogressionen udsættes, men de bliver i forskningsmiljøet i midlertidige ansættelser, indtil der er en mere permanent plads til dem. Ud fra et systemperspektiv kan dette meget vel være ønskeligt, men rekrutteringen bliver skæv fx ift. køn. Det vigtigste motiv for postdocansøgere er da også at sikre forlænget ansættelse.

Effekterne på publicering og forskningsproduktivitet er markant kraftigere for indsatsmidlerne til yngre forskere og kvindelige forskere, men den bibliometriske analyse viser, at selv for modtagere af postdocvirkemidler ses en markant større stigning i mængde og kvalitet af deres publicering i forhold til afslagsmodtagerne.

Vurdering af virkemidlerne i et systemperspektiv

Trods de overvejende positive effekter på individniveau er det ud fra en systembetragtning vurderingen, at mere kontinuitet samt en højere grad af integration mellem forskningsrådenes indsats og indsatserne i det øvrige forskningssystem kunne styrke effekten af investeringerne yderligere.

1. Sammenfatning og tværgående konklusioner

Med denne rapport formidles resultaterne af en evaluering af udvalgte forskningsrådsvirkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb. Der fokuseres i evalueringen på tre undergrupper af virkemidler rubriceret som henholdsvis postdocvirkemidler, virkemidler rettet mod yngre forskere og virkemidler rettet mod kvindelige forskere.¹ De evaluerede virkemidler dækker perioden fra 2001 til 2008, men omfatter dog også FREJA-virkemidlet fra 1998.

Der er tale om en samlet evaluering af en række ganske forskellige virkemidler, der vurderes på både individ- og systemniveau. På individniveau belyses såvel processerne omkring ansøgningerne som de faktiske effekter af bevillingerne, mens der på systemniveau fokuseres på virkemidlernes potentialer og problemer i et bredere perspektiv. Omfanget af evalueringen betyder, at der er klare grænser for dybden i vurderingen af de enkelte virkemidler. Evalueringens primære fokus ligger således på virkemidlerne samlet, mens der kun er begrænset fokus på de enkelte virkemidler isoleret set.

1.1 Formål og evalueringsdesign

Evalueringen er udført på opdrag af Forsknings- og Innovationsstyrelsen og har overordnet til formål at kvalificere grundlaget for fremadrettet at træffe beslutninger om prioritering og udmøntning af forskningsrådsmidler målrettet kvindelige forskere og forskere, der er i begyndelsen af deres karriereforløb. Evalueringen er designet, så de berørte virkemidler belyses fra en række forskellige perspektiver, der komplementerer hinanden med henblik på evalueringens formål.

Den samlede evaluering består af:

- **et beskrivende studie** med fokus på virkemidlernes type, antal bevillinger, antal ansøgere, succesrater og karakteristika ved ansøgere.
- to individrettede undersøgelser med fokus på uafhængige data. Der er her tale om dels **en registerundersøgelse** og dels **en bibliometrisk undersøgelse**.
- to individrettede undersøgelser med fokus på subjektive oplevelser og selvindberettede effekter. Der er her tale om en **surveyundersøgelse** og en **kvalitativ interviewundersøgelse**.
- en systemrettet undersøgelse med fokus på potentialer og problemer i den samlede indsats. Der er her tale om en **perspektiverende undersøgelse** indeholdende både et dansk og et internationalt dokumentstudie samt interviews med ekspertinformanter.

1) Kapitel 2 angiver, hvilke specifikke virkemidler evalueringen omfatter.

I figuren nedenfor gives en oversigt over de fem forskellige delundersøgelser, der indgår i evalueringen. Ud for hver undersøgelse er anført fokus og temaer i de enkelte delundersøgelser:

Figur 1.1 Delundersøgelseernes fokuspunkter

Fokus	Undersøgelsestype	Temaer
Effekter på individniveau	Registerundersøgelse	- Fastholdelse - Karrieremobilitet - Løn
	Surveyundersøgelse	- Fastholdelse - Forskningskonsolidering - Jobtilfredshed - Karriereprogression - Meritter - Publicering og produktivitet - Samarbejder og følgeprojekter
	Bibliometrisk undersøgelse ¹	- Citationer - Publiceringsmængde og -kanaler
	Interviewundersøgelse	- Fastholdelse - Forskningskonsolidering - Forskningsledelse - Jobtilfredshed - Karriere - Meritter - Netværk - Prestige - Publicering
Processer på individniveau	Surveyundersøgelse	- Motivation og oplevelse
	Interviewundersøgelse	- Forskningsrådenes rolle - Motivation og oplevelse
Systemniveau	Perspektiverende undersøgelse	- Betydning - Framing - Holdninger til særlige initiativer - Kontinuitet - Midlertidige ansættelser - Omfang - Sammenhæng - Universiteternes rolle
	Interviewundersøgelse	- Framing - Holdninger til særlige initiativer - Midlertidige ansættelser - Universiteternes rolle
	Surveyundersøgelse	- Holdninger til særlige initiativer

1) Kun udvalgte dele af postdoc-gruppen er omfattet af den bibliometriske undersøgelse.

I både survey-, register- og bibliometrianalyserne sammenlignes bevillingsmodtagere af evalueringens virkemidler med afviste ansøgere under samme virkemidler, mens interviewundersøgelsen er baseret på interviews med bevillingsmodtagere samt en mindre gruppe af yngre forskere, der har været ansat på en af projektbevillingerne. I den registerbaserede delundersøgelse og surveyundersøgelsen sammenlignes der endvidere med en gruppe af forskere, som ikke har modtaget bevillinger fra forskningsrådene. Endelig indgår i den registerbaserede undersøgelse også sammenligninger mellem bevillingsmodtagere af evalueringens virkemidler og bevillingsmodtagere under forskningsrådenes øvrige virkemidler.² I alle sammenligningerne anvendes reducerede matchgrupper, der er sammenlignelige med bevillingsmodtagerne på flest mulige observerbare karakteristika. Herved fås retvisende komparative effekter af bevillingsmodtagelse, fordi matchgrupperne i store træk ligner bevillingsmodtagergruppen på alt andet end lige netop modtagelse af en målrettet bevilling.³

1.2 Overordnede konklusioner

I det følgende præsenteres evalueringens overordnede konklusioner. Der er her tale om en syntese af de fem delundersøgelseres resultater. De enkelte delundersøgelser fremlægges hver for sig i kapitel 3.

Evalueringen tegner samlet set et billede af en række virkemidler, der på såvel individniveau som systemniveau opfattes som særdeles væsentlige. Ses der isoleret på forskningsrådsbevillinger, udgør disse virkemidler en betydelig del af de samlede bevillinger med en gennemsnitlig årlig andel på 16 procent af alle forskningsrådsbevillinger. Ses der derimod på det offentlige forskningssystem som helhed, er der med disse virkemidler tale om indsats af et relativt begrænset bevillingsmæssigt omfang.⁴

Der er i alt uddelt 1.304 bevillinger og indsendt 6.157 ansøgninger til disse virkemidler i den evaluerede periode. Heraf udgør postdocgruppen inklusive udenlandske postdocs klart den største andel med 984⁵ bevillinger, mens virkemidlerne rettet mod kvinder udgør den mindste del med kun 66 bevillinger. Det samlede beløb i hele perioden er knap 2 mia. kr. med 1,2 mia. kr. til postdocstipendier, 0,6 mia. kr. til indsats for yngre forskere og 0,2 mia. kr. til indsats for kvindelige forskere. Gennemgangen af de evaluerede virkemidler i bevillingsstatistikken viser en indsats, der relativt set i forhold til forskningsrådenes øvrige samlede midler har været faldende i evalueringperioden. Postdocbevillinger indlejret i større programmer er ikke medtaget i denne statistik, og der er således ikke datamæssigt grundlag for at vurdere, om samme tendens gælder disse indlejrede bevillinger. Gennemgangen af bevillingsstatistikken

2) Matchgrupperne består af individer fra sammenligningsgrupperne, men er reduceret til de individer, som bedst muligt ligner modtagerne af virkemidler målrettet kvindelige forskere eller yngre forskere med hensyn til køn, alder, ph.d.-alder, faghovedområde og adjunktansættelse. En sammenligning af virkemiddelmodtagere og matchgruppe giver dermed et mere præcist billede af virkemidlets effekt, fordi virkemiddelmodtagelse er den mest betydende tilbageværende forskel mellem grupperne. En sammenligning af virkemiddelmodtagere og en vilkårlig anden gruppe, som ikke er matchreduceret, vil påvirkes af, at gruppernes sammensætning ikke er ens, eksempelvis med hensyn til køn.

3) Se Delrapport 6: Metoder og valideringer af data for en nærmere redegørelse for udvælgelse af referencegrupperne samt de enkelte Delrapporter for resultater og uddybende beskrivelser.

4) Der henvises til afsnit 3.5 for en oversigt over midlerne i indsatserne måttet henholdsvis yngre og kvindelige forskere, øvrige forskningsrådsmidler og totale forskningsudgifter, 2001-2008 (se figur 3.1).

5) Da ansøgerne til de udenlandske postdocstipendier typisk er lederen af det institut eller den afdeling, der ønsker et udenlandsk postdocstipendium, er dette virkemiddel ikke medtaget i evalueringen i afsnit 3.

viser endvidere en indsats, der særligt for gruppen af virkemidler rettet mod yngre forskere og gruppen af virkemidler rettet mod kvinder er karakteriseret ved betydelige udsving fra år til år. Disse udsving kan i et vist omfang tilskrives skiftende finanslovsbevillinger og er således ikke nødvendigvis udtryk for forskningsrådsprioriteringer. Uanset årsag er nettoresultatet dog en indsats, der synes at mangle kontinuitet.

Evaluerings delundersøgelser viser samlet, at bevillingsmodtagere under virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb oplever en markant positiv effekt af bevillingen, både hvad angår forskningsfaglig konsolidering, etablering af samarbejder samt personligt ansvar og gennemslagskraft. Bibliometriske data og registerundersøgelsen peger på, at bevillingerne også objektivt har en klar publiceringseffekt for bevillingsmodtagere under indsatsområdet postdoc, mens der ikke kan konstateres en karrieremobilitetseffekt for denne gruppe. Derimod er der klare løn- og karrieremobilitetseffekter for bevillingsmodtagere under virkemiddeltypen yngre forskere. Evalueringen peger også på, at særlige indsatser målrettet kvindelige forskere opfattes som mindre legitime i forskningsmiljøerne end særlige indsatser målrettet forskere i begyndelsen af deres karriereforløb. Nedenfor skitseres evalueringens tværgående hovedkonklusioner på baggrund af delundersøgelsernes resultater.

Effekter vedrørende karrieremobilitet og løn

Både den registerbaserede og den surveybaserede delundersøgelse dokumenterer, at modtagere af postdocvirkemiddeltyper ikke har opnået en ekstra karrieremobilitetseffekt af deres bevilling sammenlignet med øvrige grupper omfattet af analysen, herunder afviste ansøgere under det målrettede virkemiddel, matchgruppen af forskere og modtagere af andre typer af forskningsrådsbevillinger. Registerundersøgelsen viser, at bevillingsmodtagere under indsatsområdet postdoc ikke har større sandsynlighed end de øvrige grupper for hurtigere at opnå ansættelse i et lektorat eller

professorat. Surveyundersøgelsen viser tilsvarende – på baggrund af respondenternes selvstændige angivelse af ansættelsesforhold – at en større del af bevillingsmodtagerne under virkemiddelkategorien postdoc er tidsbegrænset ansat sammenlignet med afviste ansøgere under samme virkemiddelkategori både på kort og mellemlang bane.

Ligeledes indikerer resultaterne af både den registerbaserede og den surveybaserede delundersøgelse, at bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien postdoc i større grad end referencegrupperne fastholdes i forskerstillinger ved offentlige forskningsinstitutioner i Danmark. Det betyder samlet set, at bevillingsmodtagere under postdocindsatsen i højere grad end referencegrupperne “holdes i luften” ved de offentlige forskningsinstitutioner i tidsbegrænsede ansættelser. Fra et systemperspektiv kan dette i nogen grad betragtes som en attraktiv effekt af virkemidlerne under postdocindsatsområdet, da det giver fleksibilitet og mulighed for strategisk rekruttering og anvendelse af arbejdsstyrken ved de offentlige forskningsinstitutioner. Fra et individperspektiv, der nærmere vurderer hensynet til den enkelte medarbejders karrierevej, forlænger en postdocbevilling reelt vejen til en fast ansættelse. Evalueringens kvalitative, interviewbaserede delundersøgelse peger i den sammenhæng på, at bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien postdoc er opmærksomme på denne problematik og betragter den manglende karriereprogression som et irritationsmoment, men dog samtidig som en pris, de i nogen grad er villige til at betale for at kunne forfølge deres forskningsdrømme. I den perspektiverende delundersøgelse fremhæves den lange vej fra ph.d. til fastansættelse som et stort problem i et systemperspektiv. Det er opfattelsen blandt ekspertinformanterne, at den udbredte brug af midlertidige ansættelser, som særligt postdocvirkemidlerne bidrager til, er en klar barriere i forhold til rekruttering og fastholdelse, og at denne barriere formentlig i særlig grad afholder kvinder fra at forfølge en forskerkarriere.

Lønstatistiske sammenligninger i evalueringens registerbaserede delundersøgelse viser, at en

bevilling under virkemiddelkategorien postdoc har en positiv løneffekt ved sammenligning med en udvalgt gruppe af sammenlignelige afviste ansøgere og med en udvalgt gruppe af sammenlignelige forskere, der aldrig har søgt forskningsrådene om midler. Løneffekten er dog omvendt ved sammenligning med modtagere af andre forskningsrådsbevillinger, der ikke er rettet specifikt mod kvindelige og yngre forskere. Resultatet indikerer, at forskningsmiljøerne belønner hjemtagelse af forskningsrådsbevillinger, men surveyundersøgelsen peger på, at der ikke er signifikant forskel i løntilfredsheden mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere generelt. Registerundersøgelsen viser endelig, at mænd generelt klarer sig bedre med hensyn til karrieremobilitet og løn end kvinder.

For bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien yngre forskere er der positive karrieremobilitetseffekter både i form af skift fra midlertidig til fast stilling og i særdeleshed i forhold til at opnå lektorater, når der sammenlignes med afviste ansøgere under virkemiddelkategorien og matchgruppen af forskere, der ikke har søgt forskningsrådene om midler. Den registerbaserede undersøgelse såvel som surveyundersøgelsen peger ligeledes på, at bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien i højere grad end referencegrupperne fastholdes ved offentlige forskningsinstitutioner. Samlet set er også løneffekten af bevillinger under virkemidler målrettet yngre forskere positiv i sammenligning med matchgruppen af forskere og bevillingsmodtagere under forskningsrådenes øvrige virkemidler. Endelig er gruppen af bevillingsmodtagere under virkemidler målrettet kvindelige forskere så lille og heterogen, at det ikke er muligt at konkludere med tilstrækkelig sikkerhed vedrørende løn- og karriereeffekter af en bevilling.

Effekter vedrørende publicering og forskningsproduktivitet

Resultaterne af den kvalitative, interviewbaserede delundersøgelse viser, at bevillingsmodtagerne oplever det som en særlig positiv effekt, at bevillingen giver et frirum til ro og fordybelse.

Informanterne tilkendegiver, at dette frirum med plads til fokusering i høj grad medvirker til øget publiceringsvolumen på den korte bane, men ikke mindst på den længere bane da vejen fra projektresultater til publikationer kan være lang, og da genbesøg af forskningsprojektets resultater ofte giver anledning til tidsforskudte publiceringer. Informanterne påpeger således, at særligt bevillinger til længerevarende projekter skaber en fordelagtig kontekst for øget publikationsvolumen.

I den surveybaserede delundersøgelse bliver bevillingsmodtagerne bedt om at angive, hvor mange publikationer, der direkte kan henføres til bevillingen under det målrettede program hos forskningsrådene. Af respondenternes svar fremgår det, at bevillinger under virkemiddelkategorien yngre forskere og i særdeleshed kvindelige forskere genererer væsentlig flere publikationer, herunder både artikler med peer review og andre typer af produktioner, end bevillinger under virkemiddelkategorien postdoc. Resultatet er som forventet og reflekterer virkemidlernes forskellige projektlængde og ikke mindst indhold, størrelse og form. Som et mål for den subjektive vurdering af egen forskningsproduktivitet blev respondenterne i surveyundersøgelsen også bedt om at tilkendegive, om de oplever sig selv som mere eller mindre produktive end andre forskere på samme karriereniveau på deres område. Ved sammenligning mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere inden for alle virkemiddelkategorier, er bevillingsmodtagerne væsentlig mere tilbøjelige til at mene, at de er mere produktive end andre forskere. Sammenligningen understreger, at effekten af at opnå bevilling ikke mindst skal findes i den subjektive oplevelse af acceleration på forskningsfronten, som bevillingen medfører.

Den bibliometriske delundersøgelse viser for en afgrænset del af ansøgerne under postdocindsatsen, at der kan påvises en objektiv publiceringseffekt af bevillingen. Både hvad angår antallet af publikationer og publikationernes gennemslagskraft, klarer bevillingsmodtagerne sig bedre end de afviste ansøgere. Bevillingsmodtagerne har således en større og mere kvalificeret publikationsaktivitet.

Samtidig er forøgelsen i omfang og kvalitet af publikationsaktiviteterne fra før til efter ansøgningstidspunktet klart større for bevillingsmodtagerne end for de afviste ansøgere. Ligeledes er gennemslagskraften målt ved citationer større for bevillingsmodtagerne end for afviste ansøgere. Bevillingsmodtagerne opnår en større mængde citationer, der samtidig har større gennemslagskraft, både når de sammenlignes med de afviste ansøgere og med gennemsnittet for deres fagområde. Desuden er forøgelsen i omfang og kvalitet af citationerne fra før til efter ansøgningstidspunktet klart større for bevillingsmodtagerne i denne virkemiddelgruppe. Den bibliometriske delundersøgelse viser endvidere, at der er markante kønsforskelle med hensyn til både publikationsaktivitet og gennemslagskraft.

Oplevelse af ansøgningsproces og -bevilling

Den surveybaserede delundersøgelse viser ved sammenligning mellem ansøgere inden for hver af de tre virkemiddelkategorier (postdoc, yngre forskere og kvindelige forskere), at der er signifikante forskelle på, hvad der motiverer ansøgerne. Postdocansøgere er i væsentligt højere grad motiveret af, at der ikke var andre muligheder for at sikre forlænget ansættelse eller finde midler til forskningen. Ansøgere under virkemiddelkategorierne yngre forskere og kvindelige forskere er i højere grad motiveret af interesse og mulighed for faglig meritering. Ved sammenligning mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere fremgår det, at bevillingsmodtagere i højere grad har haft en oplevelse af, at kriterier og formål for det ansøgte virkemiddel ved forskningsrådene var tydelige, og at de har haft opbakning fra ledelse og kolleger i ansøgningsprocessen.

Den kvalitative, interviewbaserede delundersøgelse og surveyundersøgelsen retter begge fokus på bevillingsmodtagernes subjektive vurdering af effekten af bevillingen. Alle informanter i interviewundersøgelsen giver udtryk for, at bevillingen har givet mulighed for forskningsfaglig konsolidering og har haft betydning for etablering af nye, lokale og eksterne samarbejder. På det personlige

plan oplever bevillingsmodtagerne desuden forøget gennemslagskraft og ansvar. Resultatet bekræftes i surveyundersøgelsen, der yderligere peger på, at den målrettede bevillingseffekt i form af følgeprojekter og samarbejder opleves højere blandt bevillingsmodtagere inden for virkemiddelkategorierne yngre forskere og kvindelige forskere end blandt postdocbevillingsmodtagere. Dette er ikke overraskende og skyldes i særdeleshed ansøgerens forskellige karriereposition ved modtagelsen af de tre virkemiddeltyper.

Virkemidler målrettet yngre forskere versus virkemidler målrettet kvindelige forskere

Evalueringsens kvalitative, interviewbaserede delundersøgelse dokumenterer, at modtagerne af bevillinger under virkemidlerne målrettet kvinder i nogen grad har oplevet, at kolleger i miljøerne har set skævt til eller direkte nedvurderet bevillinger målrettet kvinder. Informanternes generelle indtryk er, at der er større opbakning omkring virkemidler, der er målrettet yngre forskere, end omkring virkemidler målrettet kvindelige forskere. Resultaterne fra surveyundersøgelsen viser i overensstemmelse hermed, at der generelt er en væsentlig højere opbakning til initiativer og indsatser målrettet yngre forskere end til initiativer målrettet kvindelige forskere. Resultaterne indikerer, at det opfattes som mere legitimt at gøre en særlig indsats over for yngre forskere.

Surveyundersøgelsen viser endvidere, at køn spiller en rolle for holdninger til virkemidler målrettet kvindelige forskere. Kvinder er generelt mere tilbøjelige end mænd til at mene, at der skal gøres en indsats for kvindelige forskere. Men selv blandt bevillingsmodtagere under virkemidlerne målrettet kvinder, påviser den kvalitative interviewundersøgelse en ambivalens omkring den målrettede indsats. På den ene side er bevillingsmodtagerne skeptiske over for begreber som "positiv særbehandling", "øremærkning" eller "kvotering", og de betoner, at det er essentielt, at bevillinger tildeles på baggrund af kvalifikationer og meritter. På den anden side er bevillingsmodtagerne overordnet set tilhængere af initiativer

i forskningsrådssystemet såvel som i det øvrige institutionelle og politiske landskab, der sigter mod at fastholde kvindelige forskere og understøtte deres karriere- og udviklingsmuligheder. Ambivalensen i forhold til øremærkede kvinde-midler afspejles ligeledes i den perspektiverende delundersøgelse, hvor tre af fem ekspertinformanter stærkt støtter øget brug af virkemidler som eksempelvis FREJA-programmet, mens der fra de to sidste udtrykkes større skepsis på grund af den lave prestige, der ofte knytter sig til disse virkemidler. Af samme grund fremhæver ekspertinformanterne samstemmende, at forskningsrådene generelt ved brug af virkemidler af denne type har et stort ansvar for efterfølgende at dokumentere, at der ikke er konflikt mellem kvoter og kvalitet.

Vurdering af indsatsen i et systemperspektiv

Afslutningsvis tegner det beskrivende studie og den perspektiverende delundersøgelse et billede af en indsats, der relativt set har været faldende i den evaluerede periode, trods en udbredt opfattelse af et voksende behov for en målrettet indsats i forhold til disse grupper. Det gælder særligt for undergrupperne af virkemidler rettet mod yngre forskere og kvinder, at indsatsen synes at være præget af mangel på kontinuitet og med store udsving fra år til år. Endelig beskrives indsatsen også ud fra et systemperspektiv som præget af mangelfuld koordinering og sammentænkning med de indsatser målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb, der i øvrigt findes i det offentlige forskningssystem. Disse forhold belyses grundigere i rapportens kapitel 4.

1.3 Rapportens struktur og dokumentation

I de følgende kapitler kan der mere uddybende læses om evalueringens baggrund og delundersøgelse-ernes resultater. Kapitel 2 skitserer således formål og grundlag for evalueringen, ligesom de enkelte virkemidler mere præcist beskrives med hensyn til omfang og finansiering, antallet

af ansøgere og bevillingsmodtagere samt baggrundskarakteristika. I kapitel 3 redegøres der for de fem delundersøgelses tilgange og resultater hver for sig, men uden at der her drages tværgående konklusioner. Endelig opsummerer kapitel 4 ganske kort de væsentligste konklusioner og fremdrager på den baggrund en række perspektiverende punkter, der ud fra en systembetragtning giver anledning til nogle mere principielle overvejelser i forhold til udformningen af indsatsen fremover.

Den samlede evaluering af virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb omfatter i tillæg til nærværende hovedrapport følgende baggrundsmateriale:

- Delrapport 1: Beskrivende og registerbaseret delundersøgelse
- Delrapport 2: Surveyundersøgelsen
- Delrapport 3: Interviewundersøgelsen
- Delrapport 4: Den bibliometriske undersøgelse
- Delrapport 5: Den perspektiverende undersøgelse
- Delrapport 6: Metoder og valideringer af data.

De analyseresultater og konklusioner, som er sammenfattet i hovedrapporten, uddybes i hver af de fem delrapporter. I en separat delrapport redegøres udtømmende for den konkrete fremgangsmåde og de metodiske valg i undersøgelsens design. Særligt interesserede læsere henvises til dette baggrundsmateriale.

2. Evalueringens baggrund, genstand og omfang

>

Dette kapitel indledes med en fremstilling af grundlaget for evalueringen af forskningsrådenes særlige virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb. Evalueringens formål og anvendelse opridses, ligesom der redegøres for, hvordan opdragsgivers krav til undersøgelsens omfang, genstand, mål og metode er søgt tilfredsstillet ved hjælp af undersøgelsens design. Endelig præsenteres en samlet beskrivelse af de tre typer målrettede virkemidler med hensyn til finansiering, bevillingsomfang samt ansøgernes succesrater og karakteristika.

2.1 Baggrund og formål

En række undersøgelser peger på, at dansk forskning står over for en klar udfordring i forhold til at tiltrække og fastholde forskertalenter. Udfordringerne med at fastholde talentfulde forskere er særligt udtalte i forbindelse med kvindelige forskere, idet der er en kønsskævhed inden for forskningsverdenen, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved en markant underrepræsentation af kvindelige forskere over adjunkt-niveauet (vertikal kønssegregering) samt en svag repræsentation af kvindelige forskere inden for visse videnskabelige fagområder (horisontal kønssegregering). Underrepræsentationen af kvindelige forskere fremhæves især som et problem, da det betyder en reduktion af den talentmasse, som er rekrutteringsbase for fremtidens topforskere.⁶

Ansvar for at gøre en forskningskarriere attraktiv for både kvindelige forskere og yngre forskere påhviler en række aktører. Forskningsrådssystemet er således blot en af flere parter, der aktivt har søgt indflydelse på denne problemstilling. Forskningsrådene har i den forbindelse gennem en årrække finansieret en række virkemidler, der har gjort

det muligt for henholdsvis kvindelige og yngre forskere at søge målrettede forskningsmidler. Det er hensigten med denne evaluering at undersøge virkningen af disse målrettede midler.

Evalueringen er udført på opdrag af Forsknings- og Innovationsstyrelsen, der har specificeret en række delformål og undersøgelseskrav. Med udgangspunkt i disse beskriver evalueringen virkemiddeltyperne, herunder ansøger- og modtagergrupper samt succesrater for både mandlige og kvindelige forskere. Ligeledes analyseres ansøgernes motivation for og oplevelse af at søge en forskningsrådsbevilling. I forhold til virkemidlernes effekter belyses, hvorvidt bevillingerne er fremmende for karriere, løn og meritering, publicering og mobilitet, samt hvilken betydning de har for jobtilfredshed og fremtidsplaner. Endelig identificerer evalueringen potentialer, problemer og barrierer i den nuværende indsats og kommer med forslag til fremadrettede overvejelser.

Evalueringen udgør den første danske, systematiske indsamling af viden om betydningen af de målrettede bevillinger, der har til hensigt at tiltrække og fastholde henholdsvis yngre forskere og kvindelige forskere inden for forskningsverdenen. Den primære opgave med evalueringen er således at vurdere, om disse bevillinger virker i overensstemmelse med intentionerne. Overordnet har evalueringen til formål at tilvejebringe et kvalificeret grundlag for at træffe beslutninger om prioritering og udmøntning af forskningsrådsmidler rettet mod kvindelige forskere og forskere, der er i begyndelsen af deres karriereforløb. Evalueringen vil derfor primært være relevant for de parter, som enten indgår direkte i beslutningstagningen omkring prioritering og fordeling af midler til forskning, eller som bliver berørt af disse beslutninger.

⁶ Langberg & Christensen 2004, Langberg 2005, Videnskabsministeriet 2009a, Videnskabsministeriet 2009b, Videnskabsministeriet 2009c. En nærmere gennemgang af den forskningspolitiske debat omkring fastholdelse af henholdsvis kvindelige og yngre forskere kan også findes i evalueringens perspektiverende delundersøgelse.

2.2 Undersøgelhedsdesign

For at kunne tegne et fyldestgørende billede af effekten af forskningsrådernes specifikke virkemidler for henholdsvis yngre forskere og kvindelige forskere bidrager følgende fem delundersøgelser med hver deres fokusområde og metodiske afsæt til den samlede evaluering:

- **En registerundersøgelse** samkører og sammenligner statistiske data på individniveau med henblik på at kunne give en overordnet karakteristik og sammenligning af modtagerne af de målrettede virkemiddeltyper samt en række referencegrupper.
- **En surveyundersøgelse** fokuserer på aspekter vedrørende ansøgningsprocessen og de oplevede effekter af henholdsvis afslag og bevilling ved at sammenligne bevillingsmodtagere og relevante referencegrupper inden for virkemiddelkategorierne.
- **En interviewundersøgelse** går i dybden med konkrete bevillingsmodtageres individuelle erfaringer og oplevelser med ansøgning om og modtagelse af de særligt målrettede midler.
- **En bibliometrisk undersøgelse** analyserer en udvalgt gruppe modtagere af specifikke virkemidler mhp. at afdække eventuelle effekter på bevillingsmodtagernes publiceringsadfærd.
- **En perspektiverende undersøgelse** bidrager med et mere strukturelt perspektiv på problemstillingerne i evalueringen gennem et dansk og internationalt dokumentstudie samt ved at inddrage ekspertinformanters vurderinger af potentialer og problemstillinger i forbindelse med den samlede indsats for fastholdelse af henholdsvis yngre og kvindelige forskere.

Metodisk arbejder evalueringen i videst muligt omfang med komparative data, der gør det muligt at kontrollere for generelle ændringer og forskelle i forskerkarrierer, så effekten af virkemidlerne for henholdsvis yngre forskere og kvindelige forskere isoleres.

Undersøgelsen er designet med fem komplementære delundersøgelser for bedst muligt at opfylde Forsknings- og Innovationsstyrelsens specifikke

krav til udbyttet af undersøgelsen. Således belyser evalueringen en omfattende række effekter og processer knyttet til bevillinger målrettet mod henholdsvis kvindelige forskere og yngre forskere på både individ-, virkemiddel- og systemniveau.

I forbindelse med effekter og processer forbundet med virkemidlerne antager evalueringen et individuelt fokus. Afledte effekter af de konkrete bevillinger fx i forbindelse med etablering eller udbygning af forskningsmiljøer behandles også, ligesom der ud fra et bredere perspektiv fokuseres på virkemidlernes potentialer og problemer på systemniveau. Det er dog ikke evalueringens intention systematisk at belyse generelle rekrutteringsproblemer inden for dansk forskning. Der fokuseres primært på virkemidlerne samlet samt på de tre undergrupper hver for sig. De tre grupper af virkemidler præsenteres i det følgende afsnit.

2.3 Virkemidlerne under evalueringens tre indsats typer

Dette afsnit beskriver, hvilke konkrete virkemidler der er omfattet af evalueringen. På et overordnet niveau kan disse inddeles efter følgende tre indsats typer:

- **Postdocstipendier:** Omfatter både generelle postdocstipendier, Udenlandske postdocstipendier samt Talentprojekter.
- **Virkemidler målrettet yngre forskere:** Omfatter indsatsen Yngre forskningsledere og virkemidlerne Steno-stipendier, Ole Rømer-stipendier og Skou-stipendier.
- **Virkemidler målrettet kvindelige forskere:** Omfatter FREJA-programet, postdocstipendier til kvinder, Kvindelige Steno-stipendier, Yngre kvindelige forskningsledere, Kvindelige Skou-stipendier, Yngre kvindelige forskere (herunder Kvinder i Natur og Teknik) samt Kvindelige forskningsrådsprofessorater.

I evalueringen sammenfattes virkemidler under de tre indsatsområder postdoc, yngre forskere

og kvindelige forskere ved betegnelsen KY-virkemidler, K for kvinder og Y for yngre forskere, herunder også postdocgruppen. Desuden anvendes betegnelsen K-midler og Y-midler, når der refereres til virkemidler udelukkende målrettet kvinder eller yngre forskere. En skematisk oversigt over omfanget og fordelingen af bevillingerne i årene 2001-2008 kan findes i tabel 2.1.

Postdoc

Et postdocstipendie er et virkemiddel, der især henvender sig til forskere i begyndelsen af deres karriere. Der har ofte været en maksimumgrænse for ansøgers ph.d.-alder på fem år. Stipendierne gives til gennemførelsen af et konkret forskningsprojekt i Danmark eller – for visse stipendier – i udlandet. Stipendierne strækker sig over et til tre år. Stipendierne har til hensigt at udvikle og fastholde forskerkompetence samt at fremme international mobilitet og mobilitet mellem forskningsmiljøer og erhvervsliv.

Nogle af de faglige forskningsråd har i årenes løb tillige opereret med en særlig pulje til udenlandske postdocstipendier, hvor danske forskere (ofte professorer eller andre seniorforskere) har kunnet søge om bevilling til ansættelse af en udenlandsk forsker på et postdocstipendium.

Til postdocindsatsområdet henregner Forsknings- og Innovationsstyrelsen ligeledes virkemidlet Talentprojekter, som blev udbudt af Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd i årene 2001-2004. Dette virkemiddel havde til hensigt at videreudvikle lovende unge forskere eller give etablerede forskere mulighed for at skifte forskningsfelt. I opslagene betonedes initiativer til opstart af helt nye, perspektivrige forskningsområder samt internationalt islæt (studier i udlandet og gæsteprofessorer). Under programmet var der mulighed for at søge støtte på op til en million kroner årligt i tre år med mulighed for to års forlængelse.

Yngre forskere

En række bevillinger er i årene 2002-2005 blevet uddelt fra de faglige forskningsråd under indsatsen yngre forskere med henblik på at understøtte

yngre forskeres muligheder for at samle et forskerteam omkring sig i forbindelse med et konkret forskningsprojekt og dermed give dem mulighed for at opnå erfaring med forskningsledelse på et tidligt tidspunkt i karrieren. I 2004 og 2005 blev nogle af disse midler udmøntet på opdrag af Det Strategiske Forskningsråd, i 2005 via Programkomiteen for Yngre forskere under det Strategiske Forskningsråd.

Ole Rømer-stipendier tildeltes i 2003, 2005 og 2007 særligt dygtige, yngre forskere på niveau svarende til professorniveau af henholdsvis det daværende Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd og det senere Forskningsrådet for Natur og Univers. Erfaring med forskningsledelse, international forskning af høj klasse og et stort antal publikationer er en forudsætning for bevilling af stipendiet. Tidligere har der været stillet krav om, at værtsinstitutionen efter endt bevilling skulle opslå en stilling på minimum lektorniveau.

Steno-stipendier uddeles hvert år af Forskningsrådet for Natur og Univers (og tidligere af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd) til yngre forskere på adjunktiveau, det vil sige til forskere med to til fem års erfaring efter erhvervelse af ph.d.-graden. Virkemidlet gives til forskere, der ønsker at opstarte selvstændig forskningsaktivitet. Bevillingsperioden kan strække sig over en periode på et til tre år, dog i 2008 op til fire år.

Skou-stipendier blev i perioden 2002-2007 uddelt af Forskningsrådet for Natur og Univers (og tidligere af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd) til yngre forskere på lektorniveau (ph.d.-alder på to til tre år). Stipendierne har været af to eller tre års varighed, og tidligere blev der stillet krav om, at forskerens værtsinstitution skulle opslå en stilling på lektorniveau efter stipendiets afslutning. Stipendierne havde til hensigt at sikre generationsskiftet især på universiteterne og var tiltænkt yngre forskere med ønske om at etablere en selvstændig forskningsaktivitet.

Kvindelige forskere

FREJA-projektet havde til hensigt at forøge kvindelige forskeres muligheder for at finde

fodfæste og få etableret selvstændige forskningsfelter. Projektet blev finansieret ved hjælp af særlige midler afsat på finansloven i 1998. Bevillingerne løb over fire år og affødte støtte til i alt 16 forskningsprojekter. FREJA-bevillingerne var baseret på positiv særbehandling inden for rammerne af ligestillingsloven.⁷

En række kvinder, som har søgt postdoc-, Steno- og Skou-stipendier, og som samtidig har afkrydset sig som interesserede i særlige midler til kvinder, har modtaget det, der betegnes som henholdsvis postdocstipendier til kvinder, Kvindelige Steno-stipendier og Kvindelige Skou-stipendier. I disse tilfælde har de eksisterende virkemidler altså været brugt til udmøntning af en særlig, kvindelig indsats.⁸

En særlig indsats målrettet kvindelige forskere inden for de tekniske og naturvidenskabelige fagområder er Kvinder i NAT-TEK, der i årene 2006-2008 blev uddelt gennem Forskningsrådet for Natur og Univers, Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom og Forskningsrådet for Teknologi og Produktion. Under overskriften Yngre kvindelige forskere omfatter indsatsen også bevillinger fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation og Forskningsrådet for Samfund og Erhverv. Disse blev primært udmøntet via postdocstipendier.

Kvindelige forskningsledere hed det initiativ i 2008, hvorigennem Det Frie Forskningsråd understøttede ti kvindelige forskningslederes projekter med henblik på, at kvindelige forskere kunne opøve erfaring med den forskningsledelse, som er påkrævet i forbindelse med kvalificering til en ansættelse som professor.

Kvindelige forskningsrådsprofessorater var et særligt virkemiddel under Statens Humanistiske Forskningsråd i 2003, hvor fire professorater blev opslået til besættelse af – så vidt muligt – kvinder. Efterfølgende blev der dog besat fem kvindelige forskningsprofessorater, som det fremgår af tabel 2.1.

2.4 Finansiering og omfang af de særlige virkemidler

De målrettede virkemidler, som indgår i evalueringen, finansieres ved forskningsrådenes selvstændige prioriteringer af de generelle midler, som de med udgangspunkt i finansloven har haft dispositionsret over. Der er dog enkelte undtagelser.

FREJA-projektet blev som det eneste af de evaluerede virkemidler finansieret ved hjælp af særligt afsatte midler på finansloven. Endvidere blev en andel af UMTS-midlerne fra salg af statens 3G-mobiltelefonlicenser i årene 2002 og 2003 tilført forskningsrådene til programmet Yngre forskningsledere, i årene 2002-2005 til indsatsen yngre forskere og i årene 2006-2008 til Yngre kvindelige forskere, hvilket fremgår af de respektive års finanslove.

En oversigt over omfanget af bevilgede midler er givet i tabel 2.1, baseret på oplysningerne fra Forsknings- og Innovationsstyrelsens database over ansøgere til forskningsrådsmidler, kaldet DocuLive.⁹

Der er i alt blevet bevilget 1,9 mia. kr. i perioden 2001-2008 samt knap 80 mio. kr. i 1998 til KY-indsatser. Til forskningsrådenes øvrige bevillinger

7) Andersen et al 2005. Ligestillingsloven (LBK nr 1527 af 19/12/2004) og Forskelsbehandlingsloven (LBK nr 31 af 12/01/2005).

8) Se nærmere i Delrapport 6: Metoder og valideringer af data for information om, hvordan denne gruppe håndteres i datamaterialet.

9) Yderligere oversigt over midlernes fordeling er givet i Delrapport 5: Den perspektiverende undersøgelse.

Tabel 2.1 Bevilgede beløb og antal bevillinger af KY-virkemidler per virkemiddel (3-års perioder, mio. kr., antal)

Ansøgningsperiode Virkemiddel	1998 (FREJA), 2001-2002		2003-2005		2006-2008		I alt	
	Bevilget beløb	Antal bevillinger	Bevilget beløb	Antal bevillinger	Bevilget beløb	Antal bevillinger	Bevilget beløb	Antal bevillinger
Postdocstipendier	161	169	362	331	560	370	1.084	870
Udenlandske postdocstipendier ¹	9	22	21	40	8	10	38	72
Talentprojekter	18	15	34	27			52	42
Generelle postdocstipendier	188	206	417	398	569	380	1.173	984
Steno-stipendier	35	20	78	42	107	40	219	102
Yngre forskningsledere	54	20	171	65			224	85
Ole Rømer-stipendier			21	4	7	1	28	5
Skou-stipendier	24	12	54	24	40	16	118	52
Indsats ift. yngre forskere	112	52	324	135	153	57	589	244
Postdocstipendier til kvinder ²					55	29	55	29
FREJA ⁴	78	16					78	16
Kvindelige Steno-stipendier ²					15	5	15	5
Yngre kvindelige forskningsledere					43	10	43	10
Kvindelige Skou-stipendier ²					12	5	12	5
Yngre kvindelige forskere					4	6	4	6
Kvindelige forskningsrådsprofessorater			13	5			13	5
Indsats ift. kvindelige forskere	78	16	13	5	130	55	220	76
Samlet KY-indsats	378	274	753	538	851	492	1.982	1.304
Samlet øvrig indsats³	1.049	1.635	3.105	2.769	5.644	2.879	9.798	7.283
Procentdel til KY-indsats⁴	22%	14%	20%	16%	13%	15%	16%	15%

Kilde: DocuLive databasen, Forsknings- og Innovationsstyrelsen.

- 1) Virkemidlet udenlandske postdocstipendier medtages her, men er ikke medtaget i analyserne af ansøgerne, da det er forskningsledere og lignende der står som ansøgere til disse midler.
- 2) Omfatter kun de stipendier, som har været øremærket til kvinder, jf. DocuLive-databasens oplysninger.
- 3) I den første periode indgår kun 2001-2002.
- 4) FREJA-midlerne indgår ikke i procentberegningerne, hverken i første periode eller i totalen, jf. note 2.

er anvendt 9,8 mia. kr., så ca. 16 procent af forskningsrådsbevillingerne har været til KY-virkemidler. Ca. 1.300 bevillinger er givet, og det er 15 procent af samtlige 8.600 bevillinger. Både beløb og antal bevillinger til KY-virkemidler fordobles fra første periode til anden periode, mens niveauet er ens i anden og tredje. Da de samlede forskningsrådsbevillinger er steget betydeligt fra 2001 til 2009, falder andelen af midler gennem tiden, fra 22 procent i 2001-2002 til 13 procent i 2006-2008.

For de enkelte indsatsområder gælder det, at de generelle postdocstipendier næsten fordobles, regnet på årsbasis, fra 94 mio. kr. i 2001-2002 til 170 mio. kr. i 2006-2008. Indsatserne for yngre forskere topper i 2003-2005 med over halvdelen af midlerne og bevillingerne. Indsatserne for kvindelige forskere er koncentreret i den sidste periode, bortset fra FREJA-programmet i 1998.

2.5 Demografisk fordeling af virkemidlerne målrettet kvindelige forskere og virkemidlerne målrettet yngre forskere

I tabel 2.2 er fordelingen af bevilgede beløb og af antal bevillinger vist på en række demografiske dimensioner af bevillingsmodtagerne, nemlig køn, alder på ansøgningstidspunktet, forskeruddannelsesniveau, videnskabeligt fagområde og udlandsophold.

Køn

Kvinder har modtaget 38 procent af de bevilgede midler fordelt på lidt færre bevillinger, 35 procent. Det svarer til, at der er blevet bevilget knap 700 mio. kr. til kvindelige forskere. Andelen er dog kun 20 procent for indsatser målrettet yngre forskere, men – naturligvis – 100 procent for indsatser målrettet kvindelige forskere.

Alder ved ansøgningstidspunktet

I alt er ca. 60 procent af midlerne og bevillingerne givet til forskere under 35 år. Både ved de generelle postdocstipendier og indsatserne for yngre forskere er det denne aldersgruppe, der modtager over halvdelen af bevillingerne, henholdsvis 64 og 54 procent. Blandt kvinderne er der godt nok flest bevillinger til forskerne under 35 år, men der gives flest midler til aldersgruppen 35-44 år. Det skyldes primært de store bevillingsbeløb i FREJA-programmet.

Forskeruddannelse

Over 80 procent af midlerne og bevillingerne gives til forskere, som har en ph.d.-grad som højeste forskeruddannelse. Der er dog 11 procent af de bevilgede, generelle postdocstipendier og 18 procent af de bevilgede indsatsmidler til kvindelige forskere, som er givet til forskere uden færdiggjort forskeruddannelse, typisk ph.d.-studerende tæt på færdiggørelse.

Fagområde

Der er bevilget flest KY-midler på det naturvidenskabelige hovedområde, nemlig 31 procent, og på området er udmøntet en endnu større del af bevillingerne, 37 procent. Det er især midlerne målrettet yngre forskere, som domineres af naturvidenskab, idet to ud af tre bevillinger er til dette fagområde. Skævheden mellem bevilgede midler og bevillinger for fagområdet skyldes de generelle postdocstipendier (15 procent af midlerne, 30 procent af bevillingerne). Sundhedsvidenskaberne tegner sig for det næststørste bevilgede beløb – og de største inden for de generelle postdocstipendier. Omvendt ligger samfundsvidenskaberne lavest, dog tæt fulgt af jordbrugs- og veterinærvidenskab samt teknisk videnskab.

Antal år i udlandet

Over halvdelen af bevillingerne under indsatserne for yngre forskere er givet til forskere, der har opholdt sig i udlandet i mindst et år. For de to øvrige indsatsområder er denne andel under 40 procent.

Table 2.2 Bevilgede beløb og antal bevillinger af KY-virkemidler per virkemiddeltype og baggrundsdata, procent, 1998 (FREJA) og 2001-2008

Virkemiddeltype	Generelle postdoc-stipendier		Indsats ift. yngre forskere		Indsats ift. kvindelige forskere		I alt		
	Bevilget beløb	Andel bevillinger	Bevilget beløb	Andel bevillinger	Bevilget beløb	Andel bevillinger	Bevilget beløb	Andel bevillinger	
Køn									
Mand	64	66	80	80	0	0	62	65	
Kvinde	36	34	20	20	100	100	38	35	
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	
Alder på ansøgningstidspunktet									
23-34	64	63	54	55	38	46	59	61	
35-44	27	27	44	44	46	38	34	31	
44+	5	7	0	0	13	12	4	6	
Uden cpr-nr.	3	3	2	1	3	4	3	2	
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	
Forskeruddannelse									
Doktor-grad	6	6	7	7	9	11	7	7	
Ph.d.-grad	80	82	90	91	69	71	82	83	
Ingen grad	14	11	3	2	22	18	12	10	
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	
Fagområde									
NAT	15	30	66	68	27	22	31	37	
TEK	13	10	7	7	17	16	12	10	
SUND	29	23	9	7	24	24	22	20	
JORD/VET	16	11	7	7	8	11	12	10	
SAMF	13	11	6	5	9	12	10	10	
HUM	14	14	7	6	14	16	12	13	
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	
Antal år i udlandet¹									
ingen	61	56	43	42	64	62	56	54	
1-2	20	19	23	24	19	18	21	20	
3-	13	16	32	32	14	16	19	19	
Ukendt	6	9	2	2	3	4	5	7	
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	

Kilde: Den validerede DocuLive-database, se Delrapport 6: Metoder og valideringer af data samt Delrapport 1: Beskrivende og registerbaseret undersøgelse.

1) Frem til og med 2009.

2.6 Omfanget af ansøgninger, ansøgere og bevillingsmodtagere

I det følgende beskrives fordelingen på de enkelte virkemidler, først opgjort i antal ansøgninger og derefter i hørende bevillinger og dernæst på antal ansøgere og bevillingsmodtagere. Denne skelnen er nødvendig, da mange forskere har søgt om forskningsrådsmidler mere end én gang i perioden 2001-2008.

Ansøgninger og bevillinger

Antallet af ansøgninger til KY-virkemidlerne er blevet opgjort til 6.157. Dette tal er baseret på DocuLive-databasen, der som tidligere nævnt er stillet til rådighed af Forsknings- og Innovationsstyrelsen og valideret ved hjælp af CPR-registret, Personalestyrelsens registre og Dansk Center for Forskningsanalyse ph.d.-register. Antallet af bevillinger af KY-virkemidler er opgjort til 1.304, så den gennemsnitlige succesrate for alle KY-ansøgninger er 21 procent.

Udover ansøgningerne om KY-virkemidler er der fundet 19.448 ansøgninger til andre af forsknings-

rådenes virkemidler, hvoraf 7.248 er blevet bevilget, jf. tabel 2.3. Det giver en gennemsnitlig succesrate på 37 procent. Succesraten er således lavere for ansøgninger til KY-virkemidler i forhold til ansøgninger til alle øvrige virkemidler. Succesraten varierer imidlertid mellem de forskellige KY-virkemidler. Den er særlig lav blandt ansøgningerne til indsatser for kvindelige forskere med 9 procent, mens succesraten for ansøgningerne til indsatser for yngre forskere og generelle postdocstipendier er 22-23 procent.

Ansøgere og bevillingsmodtagere

DocuLive-databasen viser, at der i alt har været 9.395 forskellige ansøgere til samtlige forskningsråds-virkemidler i perioden. Heraf har 3.944 personer fået mindst én forskningsrådsbevilling, det vil sige 42 procent, jf. nederst i tabel 2.4.

Gennemsnitligt har hver ansøger til forskningsrådenes midler (under et) således indsendt 2,73 ansøgninger, og hver bevillingsmodtager har i gennemsnit modtaget 2,17 bevillinger. Det maksimale antal ansøgninger fra én og samme ansøger er 40, og det maksimale antal bevillinger er 24.

Tabel 2.3 Antal ansøgninger og bevillinger per virkemiddel, 1998 (FREJA) og 2001-2008

Virkemiddelnavn	Ansøgninger	Bevillinger	Succesrate
Postdocstipendier	3.759	870	23
Udenlandske postdocstipendier	242	72	30
Talentprojekter	198	42	21
Generelle postdocstipendier	4.199	984	23
Steno-stipendier	383	102	28
Yngre forskningsledere	556	85	15
Ole Rømer-stipendier	35	5	14
Skou-stipendier	173	52	32
Indsats ift. yngre forskere	1.147	244	22
FREJA	321	16	5
Yngre kvindelige forskningsledere	207	10	5
Yngre kvindelige forskere ¹	231	45	19
Kvindelige forskningsrådsprofessorer	52	5	10
Indsats ift. kvindelige forskere	811	76	9
Alle ansøgninger til KY-virkemidler	6.157	1.304	21
Øvrige ansøgninger til virkemidler hos forskningsrådene	19.448	7.248	37
Alle virkemidler under et	25.602	8.552	33

Kilde: Delrapport 6: Metoder og valideringer af data samt Delrapport 1: Beskrivende og registerbaseret undersøgelse.

1) Omfatter de stipendier, som har været øremærket til kvinder, jf. DocuLive-databasen.

Table 2.4 Antal ansøgere og bevillingsmodtagere medtaget i undersøgelsen per virkemiddel, 1998 (FREJA) og 2001-2008

Virkemiddelnavn	Ansøgere	Bevillingsmodtagere	Succesrate for ansøgere
Postdocstipendier	2.402	802	33
Udenlandsk postdocstipendier	130	43	33
Talentprojekter	128	41	32
Generelle postdocstipendier	2.660	886	33
Steno-stipendier	194	76	39
Yngre forskningsledere	342	72	21
Ole Rømer-stipendier	19	5	26
Skou-stipendier	79	39	49
Indsats ift. yngre forskere	634	192	30
FREJA	315	16	5
Yngre kvindelige forskningsledere	99	6	6
Yngre kvindelige forskere ¹	138	37	27
Kvindelige forskningsrådsprofessorer	44	5	11
Indsats ift. kvindelige forskere	596	64	11
Alle ansøgere til KY-virkemidler	3.890	1.142	29
Alle ansøgere til Forskningsrådene²	9.395	3.944	42

Kilde: Delrapport 6: Metoder og valideringer af data samt Delrapport 1: Beskrivende og registerbaseret undersøgelse.

1) Omfatter de stipendier, som har været øremærket til kvinder, jf. DocuLive-databasen.

2) Der er personer, der både har søgt KY-virkemidler og andre midler fra forskningsrådene. Nogle har også fået bevilget begge dele. Derfor kan antal ansøgere til øvrige midler ikke opgøres som forskellen mellem det totale antal ansøgere og antal ansøgere af KY-virkemidler.

En optælling af antal ansøgere til KY-virkemidler viser, at 3.890 forskellige personer har søgt et eller flere KY-virkemidler. Af disse har 1.142 modtaget mindst en bevilling. Det giver en succesrate pr. ansøger på 29 procent. Som ved ansøgningerne har ansøgere til indsats for kvindelige forskere den laveste succesrate med 11 procent, mens de to øvrige områder har en succesrate på 30-33 procent.

Sammenholdt med tabel 2.3 fås, at hver ansøger til KY-virkemidler i gennemsnit har sendt 1,58 ansøgninger og modtaget 1,14 bevillinger. Det maksimale antal KY-ansøgninger per ansøger er 9, og det maksimale antal KY-bevillinger er optalt til 5.

2.7 Baggrundskarakteristika for ansøgere til virkemidler målrettet kvindelige forskere og virkemidler målrettet yngre forskere

KY-virkemiddelansøgere og deres succesrater er belyst i forhold til en række baggrundsvariable i

tabel 2.5. Inden for hver af de tre indsatsstyper er fordelingen af ansøgere på køn, alder, forskeruddannelse, fagområde, ansøgningsår og udlandsophold vist. Samtidig er succesraterne blevet beregnet.

Køn

Succesraten er højere for mænd i både postdocindsatsen og indsatserne for yngre forskere. Den lille gruppe mænd, som har søgt virkemidlet kvindelige forskere under FREJA-programmet, har ikke fået en bevilling på området. Succesraten for de kvindelige ansøgere til K-midler er dog stadig meget lav, 12 procent. Derimod er kvinders andel af de generelle postdocbevillinger og indsats for yngre forskere betydeligt højere – 31 og 26 procent – men dog stadig 5 procentpoints lavere end de tilsvarende mandliges succesrater. En del af forskellen kan forklares med kønsfordelingen inden for de enkelte fagområder i kombination med de samme fagområders succesrate. Eksempelvis udgør naturvidenskab over halvdelen af ansøgerne med to tredjedele af modtagerne inden for indsatsen for yngre forskere. Da andelen af mænd er klart større

Tabel 2.5 Ansøgere til KY-virkemidler og deres succesrater per virkemiddeltipe og baggrundskarakteristika, procent, 1998 (FREJA) 2001-2008

Virkemiddeltipe	Karakteristika	Generelle postdoc -stipendier		Indsats ift. yngre forskere		Indsats ift. kvindelige forskere	
		Ansøgere	Succesrate	Ansøgere	Succesrate	Ansøgere	Succesrate
Køn	Mand	61	35	78	31	8	0
	Kvinde	39	31	22	26	92	12
	I alt	100	33	100	30	100	11
Alder på ansøgningstidspunktet ¹	23-34	57	40	36	41	19	23
	35-44	33	29	59	27	42	12
	44+	10	14	6	0	39	4
	I alt	100	33	100	30	100	11
Forskeruddannelse	Doktorgrad o.l.	5	29	9	27	16	8
	Ph.d.-grad	78	36	87	31	53	13
	Ingen grad	17	24	4	23	31	8
	I alt	100	33	100	30	100	11
Fagområde	NAT	20	36	54	38	17	12
	TEK	10	38	10	18	11	17
	SUND	27	31	18	12	36	7
	JORD/VET	11	40	6	36	7	16
	SAMF	13	35	6	27	6	22
	HUM	19	27	6	38	23	9
	I alt	100	33	100	30	100	11
Ansøgningsår	1998					53	5
	2001	8	36	7	33		
	2002	12	33	19	29		
	2003	12	33	15	42	7	11
	2004	13	37	26	19		
	2005	10	40	18	29		
	2006	12	32	6	36	10	27
	2007	16	30	6	38	10	12
	2008	16	29	3	45	20	17
	I alt	100	33	100	30	100	11
Antal år i udlandet ^{1,2}	Ingen	68	31	56	23	83	9
	1-2	19	37	22	34	12	15
	3-	13	42	22	47	5	28
	I alt ¹	100	34	100	31	100	11

Kilde: Den validerede DocuLive-database

1) 4 procent med ukendt cpr-nummer er ikke medregnet.

2) Frem til og med 2009.

inden for naturvidenskaberne end gennemsnittet, vil forskellen manifestere sig i en større samlet andel mænd, der modtager en bevilling.

Alder på ansøgningstidspunkt

Aldersfordelingen for ansøgerne til de generelle postdocstipendier viser, at yngre forskere under 35 år er den dominerende gruppe, men 10 procent af ansøgerne har dog rundet de 45. Succesraterne viser, at der satses mest på de yngre forskere¹⁰ – eller at de yngre er mere kvalificerede. Blandt ansøgerne til indsatserne for yngre forskere er gruppen af 35-44 årige størst, men succesraten er stadig størst for den yngste gruppe. Til indsatserne for kvindelige forskere er kun 20 procent under 35 år, men de har også den største succesrate inden for virkemidlet. Den meget lave succesrate for kvinder over 44 skyldes primært de mange afslag på FREJA-midlerne.

Forskeruddannelse

Ansøgerne til virkemidlerne er gennemgående kendetegnet ved at have en ph.d.-grad som højeste forskeruddannelse, men for ansøgerne til indsatserne for kvindelige forskere er det dog kun godt halvdelen. Det skyldes dels en højere andel af kvindelige ansøgere med doktorgrad og dels en højere andel uden forskergrad, sammenlignet med de to andre virkemiddeltyper. En stor del af ansøgerne uden en forskergrad er ph.d.-studerende, der søger at sikre sig en ny platform for deres forskning. Succesraten er dog noget lavere for denne gruppe.

Fagområde

Indsatserne for yngre forskere domineres i høj grad af ansøgere fra naturvidenskab, hvilket naturligt er afledt af, at halvdelen af programmerne inden for dette indsatsområde netop er målrettet naturvidenskaberne. Succesraterne varierer meget, fra knap 40 procent for naturvidenskab og humaniora til 12 procent for sundhedsvidenskab. Blandt postdocstipendierne er der betydelig mindre afvigelse i succesraterne, dog lavest for humaniora. Indsatserne for kvindelige forskere har flest ansøgere fra sundhedsvidenskab og færrest fra samfundsvidenskab.

Omvendt har sundhedsvidenskab den laveste succesrate og samfundsvidenskab den højeste. Samlet ser det således ud til, at sundhedsvidenskab mangler initiativer for de to indsatsområder vedrørende yngre og kvindelige forskere udover postdocniveau.

Ansøgningsår

Fordelingen af postdocansøgerne og af succesraterne ligger stabilt gennem årene, dog med en lille stigning i antal ansøgere de to sidste år. Der er flest ansøgere til indsatserne for yngre forskere i årene 2002-2005, og kun i 2004 dykker succesraten. Andelen af ansøgere når helt ned på 3 procent i 2008 med kun en svag stigning i succesraten til følge. For virkemidlerne til kvindelige forskere dominerer ansøgerne til FREJA, der samtidig har den laveste succesrate. Først i 2006-2008 er der igen midler til at tiltrække en større gruppe ansøgere, men med meget varierende succesrater de tre år.

Antal år i udlandet

Næsten halvdelen, 44 procent, af ansøgerne til indsatserne for yngre forskere har været mindst et år i udlandet. Det giver bonus i form af højere succesrater, faktisk det dobbelte for dem, der har været ude mindst tre år. Cirka hver tredje postdocansøger har opholdt sig i udlandet mindst et år, og også her giver udlandsophold højere succesrater. Det er derimod kun hver sjette ansøger til indsatserne for kvindelige forskere, der har haft udlandsophold af mindst et års varighed. Succesraten er her markant højere for de få med mindst tre år i udlandet.

Publikationer

I den bibliometriske delundersøgelse, der alene omfattede postdocansøgere, der modtog bevillinger inden for natur-, sundheds- og teknisk videnskab i 2001-2003, viser det sig, at allerede på ansøgningstidspunktet havde bevillingsmodtagerne 25 procent større produktion af fagfællebedømte artikler med mere. Samtidig havde tidsskrifterne, som bevillingsmodtagerne publicerede i, en større gennemslagskraft, se tabel 3.8.

¹⁰⁾ Ved nogle af forskningsrådsopslagene om virkemidlerne var det et krav, at ansøgere var under 35 år.

3. Resultater og konklusioner

Kapitel 3 er en kondensering af de resultater og konklusioner, som er fremkommet i de fem delundersøgelser, der ligger til grund for den samlede evaluering af særlige virkemidler for kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriere. I de følgende afsnit gives en nøjere beskrivelse af resultater og konklusioner fra de forskellige delundersøgelser hver for sig.

Kapitlet indledes med bidrag fra den registerbaserede undersøgelse, der er individrettet og baseret på objektive, "hårde" data, og hvor der afprøves en række forventninger til effekten af at have modtaget en KY-bevilling. Dernæst følger resultater og konklusioner fra surveyundersøgelsen, hvor processer og oplevede effekter af henholdsvis afslag og bevilling er i fokus. Interviewundersøgelsen går derpå i dybden med oplevelser og dybereliggende bevæggrunde og holdninger hos enkeltpersoner, ligesom der afdækkes en række

problemstillinger, som ikke har været identificeret på forhånd. Den bibliometriske undersøgelse efterprøver efterfølgende eventuelle effekter for en afgrænset gruppe af KY-virkemiddelmodtageres publikationsadfærd. Denne analyse er også individorienteret, men baseret på faktisk publicering. Endelig løfter den perspektiverende delundersøgelse sig op på et systemisk niveau og relaterer til udenlandske erfaringer med fastholdelse af henholdsvis kvindelige og yngre forskere, ligesom ekspertinformanters vurderinger af udfordringer og potentialer inddrages.

I både register-, survey- og bibliometrianalysen sammenstilles bevillingsmodtagere med afviste ansøgere, mens interviewundersøgelsen er baseret på interviews med bevillingsmodtagere alene. Tabel 3.1 giver en skematisk oversigt over, hvilke informationskilder de fem delundersøgelser benytter.

Tabel 3.1 Anvendte persongrupper i de fem delundersøgelser

Delanalyse	Anvendte persongrupper
Register	KY-virkemiddelansøgere Afviste KY-virkemiddelansøgere Andre bevillingsmodtagere fra forskningsrådene (Det Frie Forskningsråd såvel som Det Strategiske Forskningsråd) Forskere som ikke har søgt eller fået bevilling fra forskningsrådene i perioden
Survey	KY-virkemiddelansøgere Afviste KY-virkemiddelansøgere Forskere som ikke har søgt eller fået bevilling fra forskningsrådene i perioden
Interview	Udvalgte KY-virkemiddelansøgere
Bibliometri	Udvalgte undergrupper af KY-virkemiddelmodtagere og afviste ansøgere til de samme KY-virkemidler
Perspektiverende undersøgelse	Udvalgte ekspertinformanter

Note: De persongrupper, som er anvendt i de enkelte delundersøgelser, er specificeret i detaljer i evalueringens kommissorium.

3.1 Registerundersøgelsen

I den registerbaserede analyse er effekterne af at have modtaget en KY-bevilling vist i en komparativ analyse med de fire sammenligningsgrupper, som er vist i tabel 3.2, nemlig KY-bevillingsmodtagerne sammenholdt med (1) de afviste ansøgere til KY-bevillinger, (2) modtagere af andre typer af forskningsrådsbevillinger og (3) en matchgruppe af forskere, som søgte men ikke opnåede bevillinger fra forskningsrådene samt (4) en matchgruppe af forskere, som aldrig har søgt forskningsrådene om bevillinger. Modtagere af KY-bevillinger, afviste ansøgere til KY-virkemidler, samt forskere der aldrig søgte eller aldrig fik bevillinger, udgør de tre respondentgrupper, som anvendes i surveyundersøgelsen.

Registeranalysen bidrager til evalueringen med resultater på individniveau og analyserer forskelle mellem KY-bevillingsmodtagere og sammenligningsgrupperne. For at identificere effekten af virkemidlerne isoleret, er sammenligningsgrupperne reduceret til de individer, som bedst muligt ligner KY-bevillingsmodtagerne med hensyn til køn, alder, ph.d.-alder, faghovedområde og adjunktansættelse.¹¹ Herved fjernes den mest betydende forskellighed i baggrundskarakteristika fra analyseresultatet, således at der ikke efterfølgende behøves korrektion herfor. De komparative karriererelaterede effekter af virkemidlet kan hermed måles ved forskelle i almindelige gennemsnit eller alternativt ved regressioner, når effekten fra flere samtidige karakteristika ønskes, eksempelvis børn og køn. De fundne resultater i dette underafsnit refererer de komparative ekstraeffekter

af virkemidlet sammenlignet med de fire øvrige grupper af forskere. Fravær af en komparativ effekt er således ikke ensbetydende med fravær af en faktisk eller betydende effekt for den enkelte forsker, der modtager en KY-bevilling.

Underafsnittet giver resultater for modtagere af postdocstipendier og en vurdering af effekter hos modtagere af de to øvrige indsatsvirkemidler. Specielt i analysen af virkemidler målrettet kvindelige forskere er der en stor heterogenitet i gruppen, som svækker resultaternes betydning i statistiske termer. Resultaterne er dog for de to øvrige indsatsområder som oftest så generelle og robuste på tværs af måleår og medtagelse af flere forklarende variable, at de alligevel kan vurderes som værende betydende.

Komparative effekter af at have modtaget et postdocstipendium

Hovedresultaterne fra analyserne af postdoc'erne er samlet i tabel 3.3. Det skal understreges, at resultaterne ikke viser effekten af at modtage et postdoc-bevilling, men i stedet den komparative effekt i forhold til de fire andre grupper, altså om virkemidlet har givet en anderledes eller ekstra karriereeffekt end fundet hos sammenligningsgrupperne.

De fundne resultater indikerer, at modtagere af postdocstipendier ikke har nogen målbar, ekstra karrieremobilitetseffekt af postdocbevillingen, snarere tværtimod. Postdocstipendier benyttes nærmere til at "holde forskere i luften", indtil arbejdsstedet kan finde midler til fastansættelse, eller til forskeren finder job et andet sted.

Tabel 3.2 KY-virkemiddelgruppen og de fire sammenlignede analysegrupper

Type	Bevillingsmodtagere	Ej bevillingsmodtagere
KY-bevillinger	KY-bevillingsmodtagere	(1) Afviste KY-virkemiddelsansøgere
Andre bevillinger	(2) Andre bevillingsmodtagere	(3) Forskere, som søgte, men ikke fik bevilling
Andre forskere	-	(4) Forskere, som aldrig har søgt

Note: Grupperne er udvalgt successivt, således at KY-bevillingsmodtagere først rubriceres, derefter afviste KY-ansøgere og til sidst modtagere af andre bevillinger. Ligesom KY-bevillingsmodtagere kan have modtaget andre bevillinger, så kan en afvist ansøgere til KY-virkemidlerne både før og efter have modtaget andre bevillinger fra forskningsrådene, men forskere, som har modtaget en KY-bevilling, vil ikke kunne have i andre analysegrupper, uanset om de før eller siden har søgt eller modtaget andre bevillinger. Se også Delrapport 6: Metoder og validering af data.

11) Se Delrapport 6: Metoder og validering af data.

Analyserne indikerer nemlig også, at modtagere af virkemidler i postdocindsatsen har en større sandsynlighed for at blive i den offentlige forskningssektor i Danmark. Dette resultat korresponderer med resultaterne af surveyundersøgelsen. Samlet ser postdocstipendier således ud til at fastholde postdoc'erne i (nye) løse og tidsbegrænsede stillinger og i en længere periode end andre forskere.

Analyser på forskernes lønindkomst i deres offentlige forskerstilling viser, at postdocbevillingen har givet en løneffekt i forhold til de afviste ansøgere til virkemidler i postdocindsatsen og i forhold til personerne, som aldrig har søgt forskningsrådernes midler. I forhold til modtagerne af andre virkemidler er løneffekten dog i modsat favør. Samlet ser postdocstipendier således ud til at medføre en

højere løn i forskerjobbet end blandt sammenlignelige forskere, medmindre det er forskere, som har modtaget andre bevillinger fra forskningsrådene. Analyserne indikerer dog generelt, at postdocstipendiemodtagerne belønnes for deres stipendium med en lidt højere forskerløn.

Videre viser analyserne i denne undersøgelse – som i så mange andre undersøgelser – at mænd generelt klarer sig bedre end kvinder på karriere og i et vist omfang også lønindkomst. Med hensyn til løn så stiger lønnen automatisk ved fastansættelse (lektorat udløser lektortillæg), så lønforskellen mellem mændene og kvinderne ligger for manges vedkommende i, at mændene hurtigere bliver lektoransat.

Tabel 3.3 Komparative effekter af indsatsen postdocstipendier sammenlignet med afviste ansøgere til disse virkemidler, andre bevillingsmodtagere, ansøgere som ikke har opnået bevilling samt andre forskere som ikke har søgt forskningsrådene.

Komparativ effekt hos virkemiddelmodtagere i forhold til	Afviste virkemiddelansøgere	Andre bevillingsmodtagere	Andre ansøgere som ikke har fået bevilling	Forskere som ikke har søgt
Jobmobilitet				
Postdoc'ere har større sandsynlighed for skift til				
fastansat i forskerstilling (lektorat eller professorat)	Nej, samme	Nej, snarere modsat	Nej, snarere modsat	Nej, samme
-herunder større sandsynlighed for lektorat	Nej, snarere modsat	Nej, snarere modsat	Nej, snarere modsat	Nej, samme
-herunder større sandsynlighed for professorat	Nej, samme	Nej, modsat	Nej, modsat	Nej, samme
Postdoc'ere har større sandsynlighed for at blive				
i den offentlige forskningssektor i Danmark	Ja, lidt	Ja, lidt	Nej, samme	Ja, lidt
Indkomst				
Postdoc'ere har større samlet lønindkomst				
i forskerstilling (forskerløn)	Ja	Nej, snarere modsat	Nej, samme	Ja, lidt
Postdoc'ere har større samlet lønindkomst				
i alt (forskerløn plus anden løn)	Ja, lidt	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Postdoc'ere har større stigning i samlet				
lønindkomst i forskerstilling	Ja, lidt	Ja	Ja, lidt	Nej, samme
Kønsforskelle				
Mandlige postdoc'ere klarer sig bedre end				
postdoc'ere med hensyn til stillingsmobilitet	Ja	Ja	Ja	Ja, lidt
Mandlige postdoc'ere klarer sig bedre end kvindelige				
postdoc'ere på forskerlønniveau i alt	Ja	Ja	Ja	Ja
Mandlige postdoc'ere klarer sig bedre end kvindelige				
postdoc'ere på samlet lønniveau i alt	Nej, samme	Ja	Nej, samme	Nej, samme
Mænd klarer sig generelt bedre end kvinder				
	Ja	Ja	Ja	Ja
Andre forskelle				
Små børn bremser karriereudviklingen				
Forskerkarriereeffekten (fastansættelse) for	Ja	Nej, samme	Nej, snarere modsat	Nej, snarere modsat
postdoc'ere er mere positiv hvis små børn	Ja	Ja, lidt	Nej, samme	Ja, lidt
Mange børn reducerer effekten for postdoc'ere	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Gifte postdoc'ere klarer sig bedre				
	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme

Komparative effekter af at have modtaget midler under indsatsen yngre forskere

Analysen på indsatsområdet yngre forskere, som er sammenfattet i tabel 3.4, viser få men til gengæld ret robuste og positive effekter.

De komparative effekter kan sammenfattes til, at indsatsområdets virkemidler har medvirket til at fastholde modtagerne i den offentlige forskningssektor i Danmark og samtidig fremmet deres karriere her. Det sker både i form af faste stillinger, men i særdeleshed i form af lektorater. Kun sammenligningen med andre bevillingsmodtagere skiller sig ud, idet analyserne her ikke indikerer nogen forskel i karriereudvikling mellem modtagere af virkemidler for yngre forskere og modtagere af andre bevillinger fra forskningsrådene. Samlet indikerer resultaterne, at yngre forskere indsatsområdet styrker karrieren på lige fod med andre bevillinger fra forskningsrådene.

Til gengæld indikerer analyseresultaterne, at modtagerne af virkemidlet har fået en højere forskerlønindkomst end forskerne, som har modtaget andre bevillinger. Det samme er gældende i forhold til forskerne uden bevillinger fra forskningsrådene, både de som søgte og de som aldrig søgte. Derimod er der ingen indikation af forskelle i forskerlønindkomst i forhold til de afviste ansøgere til virkemidlet, hvilket kan skyldes, at en del af de afviste går ud i anden type job. Samlet ser virkemidlet således ud til at have genereret en vis positiv løneffekt, men mest i forhold til andre grupper af forskere. I relation til den samlede lønindkomst (forskerløn og anden løn) findes der nemlig ingen ekstraeffekter, hvilket indikerer, at en del forskere i de andre grupper kompenserer lav forskerløn med andre indkomster.

Tabel 3.4 Komparative effekter af indsatsen for yngre forskere sammenlignet med afviste ansøgere til disse virkemidler, andre bevillingsmodtagere, ansøgere som ikke har opnået bevilling samt andre forskere som aldrig har søgt forskningsrådene.

Komparativ effekt hos virkemiddelmodtagere i forhold til	Afviste virkemiddelansøgere	Andre bevillingsmodtagere	Andre ansøgere som ikke har fået bevilling	Forskere som aldrig har søgt
Jobmobilitet				
Yngre forskere har større sandsynlighed for skift til fastansat i forskerstilling (lektorat eller professorat)	Ja, lidt	Nej, samme	Ja, lidt	Ja
- herunder større sandsynlighed for lektorat	Ja	Nej, samme	Ja, lidt	Ja
- herunder større sandsynlighed for professorat	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Yngre forskere har større sandsynlighed for at blive i forskningssektoren i Danmark	Ja	Ja	Ja, lidt	Ja
Indkomst				
Yngre forskere har større samlet lønindkomst i forskerstilling (forskerløn)	Nej, samme	Ja	Ja, lidt	Ja
Yngre forskere har større samlet lønindkomst i alt (forskerløn plus anden løn)	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Yngre forskere har større stigning i samlet lønindkomst i forskerstilling	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Kønsskelle				
Mandlige yngre forskere klarer sig bedre end kvindelige yngre forskere mht. stillingsmobilitet	Ja, lidt	Ja, lidt	Ja, lidt	Ja, lidt
Mandlige yngre forskere klarer sig bedre end kvindelige yngre forskere på forskerlønniveau i alt	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Mænd klarer sig generelt bedre end kvinder	Nej, samme	Ja	Nej, samme	Ja
Andre forskelle				
Små børn bremser karriereudviklingen	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme
Forskningskarriereeffekten (fastansættelse) for indsatsen yngre forskere er mere positiv hvis små børn	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme	Nej, samme

Komparative effekter af at have modtaget midler under indsatsen kvindelige forskere

Analyseresultaterne på effekter af indsatsområdet kvindelige forskere er sammenfattet i tabel 4.3 i Delrapport 1: Beskrivende og registerbaseret delundersøgelse. Resultaterne er ikke særligt entydige på grund af det meget lille og meget heterogene analyseudsnit. Analyserne har ikke kunnet påvise nogen komparative effekter i forhold til sammenligningsgrupperne, når man sammenligner karrieresultater for modtagerne af K-midler med andre tilsvarende forskere. Fravær af effekter kan være reel, men er formodentlig primært forårsaget af det lille samples store heterogenitet.

Det betyder ikke, at indsatsområdets virkemidler har været uden effekt; blot at effekterne ikke kan påvises at være forskellige fra de effekter, som de øvrige grupper har oplevet. Analysens resultater er således ikke i modstrid med survey- og interviewundersøgelsens resultater, som viser, at modtagere af de målrettede K-midler har haft en positiv karriereeffekt af bevillingerne.

3.2 Surveyundersøgelsen

Surveyundersøgelsen har til formål at give kvantitative beskrivelser af bevillingsmodtagere og afviste ansøgere under de faglige forskningsråds virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb. Tematisk vedrører surveyundersøgelsen særligt

ansøgenes motivation for og oplevelse af at søge målrettede midler og de oplevede effekter af bevillinger og afslag. Hvor den registerbaserede og den bibliometriske delundersøgelse analyserer effekterne for bevillingsmodtagere og afviste ansøgere på baggrund af faktuelle data, er surveyundersøgelsen orienteret mod de pågældende personers selvrapporterede oplevelse af effekter. Hvor den kvalitative, interviewbaserede delundersøgelse orienterer sig mod bevillingsmodtagere, omfatter surveyundersøgelsen bevillingsmodtagere og afviste ansøgere til KY-virkemidler samt forskere, der ikke har fået bevilget midler fra forskningsrådene i perioden 2001-2009. 1722 personer har besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en samlet svarprocent på 45 med overvægt af bevillingsmodtagere og med lavest svarprocent i matchgruppen.¹² Nedenfor fremlægges surveyundersøgelsens primære resultater.

Motivation for og oplevelse af at søge målrettede virkemidler

En sammenligning mellem ansøgerne inden for hver virkemiddeltype (postdoc, yngre forskere og kvindelige forskere) viser, at der er signifikant forskel på, hvad der motiverer ansøgerne. Postdoc-ansøgere er i væsentligt højere grad end ansøgere under de to øvrige hovedkategorier motiveret af, at der ikke var andre muligheder. Ansøgere til virkemidler for yngre forskere og kvindelige forskere er i højere grad motiveret af interesse og merit (se tabel 3.5). Disse forskelle gør sig også gældende, selvom der tages hensyn til forskellene mellem virkemiddeltypene med hensyn til køn, alder og fagområde.

Tabel 3.5 Gennemsnitlig score på to motivationsindeks, bevillingsmodtagere og afviste ansøgere, virkemiddeltype, 1-5 skala

	Ikke andre muligheder			Interesse og merit		
	N	Gennemsnitlig score	Standardafvigelse	N	Gennemsnitlig score	Standardafvigelse
Postdoc	757	3.35	1.22	743	2.96	0.81
Yngre forskere	172	2.86	1.24	171	3.18	0.82
Kvindelige forskere	135	2.54	1.26	131	3.25	0.76

¹²⁾ Se Delrapport 2: Surveyundersøgelsen samt Delrapport 6: Metoder og validering af data for en specificeret redegørelse for surveyundersøgelsens datagrundlag.

En samlet analyse af respondenternes oplevelse af at søge de målrettede virkemidler, hvor effekten af alder, køn, hovedområde, virkemiddelkategori, gruppe (afviste ansøgere og bevillingsmodtagere) og interaktionseffekter er inkluderet, viser, at bevillingsmodtagere i signifikant højere grad end afviste ansøgere har haft en oplevelse af, at kriterier og formål for virkemidlet var tydelige, og at de har haft opbakning fra ledelse og kolleger i ansøgningsprocessen. Der er også forskelle mellem respondenter fra forskellige faglige hovedområder, idet ansøgere inden for samfundsvidenskab og humaniora i mindre grad end ansøgere inden for de øvrige hovedområder har haft en oplevelse af, at kriterier og formål var tydelige. Særligt ansøgere inden for humaniora har desuden i mindre grad end øvrige ansøgere oplevet støtte fra kolleger og ledelse i ansøgningsprocessen.

Effekter for bevillingsmodtagere

I lighed med resultaterne fra denne evaluering kvalitative, interviewbaserede undersøgelsesdel viser surveyresultaterne, at en meget stor andel af bevillingsmodtagerne anfører, at bevillingen har givet deres karriere et positivt skub såvel som mulighed for forskningsfaglig kvalificering og etablering af nye netværk og samarbejder. Den kontrollerede effekt af virkemiddeltype sammen med alder, køn, hovedområde og ansøgningsår (henholdsvis 1998-2005 og 2006-2008) viser, at den målrettede bevillingseffekt i form af følgeprojekter og samarbejder ikke overraskende opleves højere blandt bevillingsmodtagere inden for virkemidlerne yngre forskere og kvindelige forskere end blandt postdocbevillingsmodtagere. Dette er ikke overraskende og skyldes i særdeleshed ansøgernes forskellige karriereposition ved modtagelsen af de tre virkemiddeltyper.

Samtidig oplever bevillingsmodtagere inden for de tekniske, sundhedsvidenskabelige og jordbrugs- og veterinærvidenskabelige hovedområder i væsentligt højere grad end modtagere inden for samfundsvidenskab, humaniora og naturvidenskab, at bevillingen fører til nye projekter og samarbejder. Endelig anfører kvinder i højere grad end mænd, at bevillingen har ført til forskningskonsolidering.

Hvad angår egne angivne publikationseffekter, viser analyserne, at virkemiddeltypen har signifikant betydning for publiceringsaktiviteten, men det gælder også for fagligt hovedområde og ansøgningsår. Bevillingsmodtagere fra 2006-2008 har naturligt kun henført få publikationer til bevillingen, så det er derfor mere relevant at sammenligne bevillingsmodtagere på mellemlangt sigt, her perioden 2001-2005, dog for Freja-bevillinger helt tilbage til 1998. Postdocbevillingsmodtagere fra denne periode har det laveste gennemsnitlige antal peer reviewed artikler henført til bevillingen, hvor bevillingsmodtagere inden for virkemidlet yngre forskere har væsentlig flere, og bevillingsmodtagere inden for virkemiddelkategorien kvindelige forskere har markant flest. De dokumenterede forskelle i publikationseffekter af bevillingen er ikke overraskende og reflekterer i høj grad virkemidlernes forskellige projektlængde, indhold, størrelse og form.

Effekter for afviste ansøgere

På baggrund af en række enkeltpørgsmål i surveyundersøgelsen kan der konstrueres et mål for, i hvilket omfang afslaget på ansøgningen under det målrettede program har haft afgørende betydning for karriereskift bort fra forskervejen eller over i anden sektor. Afviste ansøgere til virkemidler under postdocindsatsen og indsatser for yngre forskere er mere tilbøjelige end afviste ansøgere til indsatser for

Tabel 3.6 Gennemsnitlig score på karriereskiftindeks, afviste ansøgere, virkemiddeltype, 1-5 skala

	N	Karriereskiftindeks	
		Gennemsnitlig score	Standardafvigelse
Postdoc	305	2,48	1,30
Yngre forskere	66	2,29	1,25
Kvindelige forskere	91	1,87	0,85

kvindelige forskere til at angive, at afslaget fik dem til at kvitte forskningen eller skifte sektor (se tabel 3.6).

Effekter for karriere og jobtilfredshed

Ved sammenligning mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere inden for de respektive typer af virkemidler og med kontrol for ansøgningsår, viser surveyresultaterne, at der er signifikante forskelle mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere til postdocstipendier både blandt de, der søgte i perioden 2001-2005, og for dem, der har søgt inden for de seneste år. Blandt de respondenter, der har modtaget en postdocbevilling i perioden 2006-2008, er 93 procent ansat ved en offentlig forskningsinstitution til sammenligning med 74 procent blandt de afviste ansøgere. Blandt de respondenter, der har modtaget postdocbevilling i perioden 2001-2005, er en lavere andel på 73 procent på nuværende tidspunkt ansat ved en offentlig forskningsinstitution, mens kun 56 procent af de afviste postdocansøgere fra 2001-2005 er ansat ved en offentlig forskningsinstitution.

Det er også undersøgt, om respondenterne er ansat i fast eller tidsbegrænset stilling i den private eller offentlige sektor i 2009. Ved sammenligning mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere inden for de tre virkemiddeltyper og med kontrol for ansøgningsår fremgår det, at der er en signifikant større andel af bevillingsmodtagere inden for alle virkemiddelkategorierne, der stadig er ansat i tidsbegrænsede stillinger, hvis de har modtaget bevillingen i perioden 2006-2008 sammenlignet med de respondenter, der fik afvist en ansøgning i samme periode. For bevillingsmodtagere i postdocgruppen, der søgte i perioden 2001-2005 gælder også, at de oftere stadig er ansat i tidsbegrænsede stillinger i forhold til de afviste ansøgere. Derimod

er der nærmest ingen konstaterbar forskel mellem afviste ansøgere og bevillingsmodtagere inden for virkemiddeltyperne kvindelige forskere og yngre forskere i perioden 1998 (FREJA) og 2001-2005, hvad angår deres nuværende status som henholdsvis tidsbegrænset ansat, fastansat med forskningsindhold eller fastansat uden forskningsindhold.

Tallene viser videre, at en målrettet bevilling medvirker til at fastholde bevillingsmodtageren på en offentlig forskningsinstitution. Tallene viser videre, at modtagere i højere grad end de afviste ansøgere stadig er ansat i en tidsbegrænset, offentlig forskerstilling uanset virkemiddel. For postdocmodtagere er der også på mellemlangt sigt en tendens til, at de i højere grad end de afviste ansøgere forbliver i tidsbegrænsede forskerstillinger, mens forskellene i tidsbegrænset eller fast forskeransættelse mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere til virkemiddeltyperne yngre forskere og kvindelige forskere udviskes helt på mellemlangt sigt.

Hvad angår tilfredshed med løn- og arbejdsvilkår og med kollegiale og sociale forhold på arbejdspladsen, er der kun i begrænset omfang forskel mellem bevillingsmodtagere og afviste ansøgere. De afviste ansøgere er i større grad end bevillingsmodtagerne tilfredse med jobsikkerheden i deres nuværende job og kønsfordelingen på deres arbejdsplads, mens bevillingsmodtagerne er mere tilfredse med graden af selvstændighed i deres arbejde. Hvad angår forskellen mellem ansøgere inden for de tre virkemiddeltyper, drejer de væsentligste forskelle sig om, at postdoc'erne er mindre tilfredse med deres jobsikkerhed og grad af selvstændighed end ansøgere til indsatsmidler for yngre forskere og kvindelige forskere, mens ansøgere til virkemidler for yngre forskere er

Tabel 3.7 Egen forskningsproduktivitet; bevillingsmodtagere; afviste ansøgere og matchgruppe, procent

	Bevillingsmodtagere	Afviste ansøgere	Matchgruppe
Højere end gennemsnittet	54,5	45,7	39,1
Gennemsnittligt	38,4	41,7	42,3
Lavere end gennemsnittet	7,0	12,7	18,6
Total/	100	100	100
N	528	324	404

Note: Spørgsmål: Hvordan vil du vurdere din egen forskningsproduktivitet sammenlignet med andre forskere på samme karriereniveau inden for dit fagområde?

mindst tilfredse med deres mulighed for periodisk undervisningsfritagelse og balancen mellem arbejdsliv og fritid. Kvinder er, når der kontrolleres for øvrige variable, lidt mere tilfredse med deres løn, jobbets sociale status og støtte fra kolleger end mænd, der derimod er lidt mere tilfredse med jobsikkerheden.

Vurdering af egen forskningsproduktivitet

Bevillingsmodtagere opfatter i signifikant højere grad end afviste ansøgere sig selv som mere produktive end gennemsnittet (se tabel 3.7). Desuden er mænd mere tilbøjelige end kvinder til at opfatte sig selv som mere produktive end gennemsnittet. Endelig er særligt respondenter inden for det humanistiske hovedområde tilbøjelige til at betragte sig som mere produktive end gennemsnittet.

Udlandsophold og forskningsrelaterede erfaringer og meritter

Bevillingsmodtagere har i væsentligt højere grad end både afviste ansøgere og matchgruppen haft længerevarende arbejdsrelaterede ophold i udlandet inden for de seneste fem år. 49 procent af bevillingsmodtagerne angiver at have gennemført udlandsophold mod 29 procent blandt de afviste ansøgere og 23 procent i matchgruppen. Dette billede gør sig også gældende inden for de enkelte virkemiddeltyper. Blandt ansøgere inden for virkemiddeltypen kvindelige forskere er billedet meget tydeligt, idet 45 procent af bevillingsmodtagerne har været længerevarende i udlandet mod kun 14 procent af de afviste ansøgere.

En sammenligning mellem ansøgere under de tre virkemiddeltyper viser, som det kan forventes, at ansøgerne til postdocvirkemidler generelt har færre meritter og forskningsrelaterede erfaringer end ansøgere til indsatser for kvindelige forskere og yngre forskere, også når der kontrolleres for øvrige baggrundskarakteristika. Det skyldes virkemidlernes forskellighed og i særdeleshed ansøgerne forskellige karrierepositioner ved modtagelsen af de tre virkemiddeltyper.

Holdninger til særlige initiativer

Generelt er der stor opbakning til, at der skal tages særlige initiativer for yngre forskere. Der er større

spredning i holdningerne til initiativer målrettet kvindelige forskere. Kvinder er gennemsnitligt væsentlig mere tilbøjelige til at mene, at der "skal gøres noget" for kvindelige forskeres muligheder for at gøre forskerkarriere, men kvinder er samtidig også mere tilbøjelige end mænd til at mene, at der også skal ydes en større indsats over for yngre forskere uanset køn.

3.3 Interviewundersøgelsen

I alt 31 forskere har deltaget i interviewundersøgelsen. Både forskere, der har modtaget postdocbevillinger, andre Y-midler og K-midler er repræsenteret. Således er der konkret interviewet syv modtagere af postdocstipendier, syv modtagere af midler rettet mod kvindelige forskere (heraf fem, der har modtaget bevillinger til FREJA-programmet) og syv modtagere af midler rettet mod yngre forskere (heraf fem, der har modtaget virkemidlet Yngre forskningsledere). Derudover er i alt 10 informanter blevet interviewet med henblik på at afdække eventuelle afledte effekter, såkaldte Anden generationseffekter, af KY-virkemidlerne. I den forbindelse er fem, der blev ansat af FREJA-modtagere, blevet interviewet tilligemed fem, der er blevet ansat af modtagere af virkemidlet Yngre forskningsledere.

Med sit individorienterede udgangspunkt giver interviewundersøgelsen dels en viden om konkrete oplevelser i forbindelse med at søge og modtage en KY-bevilling og dels et indblik i de subjektivt vurderede effekter af disse bevillinger. Endelig giver en række konkrete iagttagelser og erfaringer anledning til overvejelser på et mere strukturelt niveau.

Motivation for og oplevelse af at søge målrettede virkemidler

Af interviewene fremkommer flere begrundelser for, hvorfor de interviewede forskere i sin tid valgte at søge en bevilling fra en af forskningsrådenes særlige virkemidler. Det fremgår således, at en række af informanterne har været motiveret af et ønske om at sikre en fortsat ansættelse inden for forskning, mens andre har set en forskningsråds-

bevilling enten som en indgangsbillet til den danske forskningsverden efter udlandsophold eller som en døråbner til udenlandske forskningsmiljøer. Fælles for flere af de interviewede er også, at ansøgningen til forskningsrådet har været et naturligt karrieremæssigt skridt på ansøgningstidspunktet og for nogle informanter direkte motiveret af et ønske om at opstarte en forskningsgruppe og påtage sig forskningslederskab.

Det er ikke alle informanter, der bevidst er gået efter de særlige virkemidler. Flere tilkendegiver, at de ville have søgt Det Frie Forskningsråd om midler uanset. Det vil sige også, hvis det havde været nødvendigt at rette ansøgningen mod et af de generelle opslag. Andre søgte netop fordi – i enkelte tilfælde udelukkende fordi – der var tale om målrettede midler. Dette forhold synes især at gøre sig gældende for nogle af de kvindelige forskere, der søgte FREJA-programmet.

De fleste af informanterne er selvsagt positive over, at netop deres ansøgning “kom igennem nåleøjet” og udløste en bevilling, men undersøgelsen afdækker også mindre heldige forløb og forhindringer undervejs i bevillingsperioderne. Blandt andet har flere oplevet komplikationer i form af samarbejdspartnere og/eller ansatte, der har trukket sig fra projektet i bevillingsperioden. De fleste roser i den forbindelse de respektive, faglige forskningsråd for hjælpsomhed og samarbejdsvillighed. En enkelt historie antyder, at samarbejdsproblemer risikerer at spænde ben for bevillingsmodtagere især i tilfælde, hvor det er uklart, om bevillingen tilhører enkeltpersonen eller værtsinstitutionen. I forhold til denne problematik indikerer undersøgelsen, at Det Frie Forskningsråd bør overveje, om der er behov for en uvildig rådgivningsfunktion. Samtidig er det væsentligt at notere, at flere informanter efterlyser større dialog med bevillingsgiver og en form for tilbagemelding eller opfølgning især i forhold til afleverede slutrapporteringer.

I langt de fleste tilfælde tilkendegiver de interviewede, at kollegaer og ledelse har reageret positivt på deres forskningsrådsbevilling. Blandt modtagere af K-midler ses imidlertid en tendens til negative reaktioner, og flere beretter om

nedvurdering fra mandlige kolleger, der anfægter de såkaldte “kvinde-penge” og/eller antyder, at kvinderne har fået bevillingen på grund af deres køn og ikke på grund af kvalifikationer. Holdningen til FREJA-programmet og de øvrige K-midler varierer meget og ses ofte som et “farligt” emne at forholde sig til. Overordnet lader det til, at problemstillingen er mindre relevant nogle steder, hvor kvinder er bedre repræsenteret, mens den stadig er meget relevant inden for andre videnskabelige områder.

Subjektiv vurdering af karrierefremmende effekter

Alle informanter tilkendegiver, at deres karriere har fået et skub qua bevillingen. Som informanterne selv beskriver det, er bevillingernes effekt i forhold til de enkelte forskeres karriereforløb massiv. Det nævnes, at KY-virkemidlet sikrede eller styrkede:

- Fastholdelse i forskerkarriere
- Tid til fordybelse og ro til forskning
- Forskningsfrihed og risikovilje
- Internationale netværk
- Publiceringsvolumen
- Ansvar og gennemslagskraft
- Prestige og tillidsposter
- Etablering af forskningsmiljø og -gruppe.

Når informanterne vurderer den karrierefremmende effekt af de bevillinger, de har modtaget, er det tydeligt, at de længerevarende bevillinger er dem, der menes at have skabt rum for den største kreativitet og den bedste forskning.

Fokus på forskningsledelse

For to af de særlige virkemidler, som indgår i denne evaluering, har der været et særligt fokus på forskningsledelse. Det gælder både FREJA-programmet og Yngre forskningslederprogrammet, hvor et centralt element har været at give bevillingsmodtagerne mulighed for at opnå ledelseskompetence på et tidligt tidspunkt i karrieren. Flertallet af de interviewede FREJA-modtagere fortæller da også, at bevillingen netop havde denne karrierefremmende effekt. Blandt andet foranledigede den synlighed, som en FREJA-bevilling førte med sig, at flere af modtagerne fik “skabt sig

et navn”, etableret et miljø omkring sig og/eller fik tilbud om mulige kompetenceudviklingsforløb. Ingen af de interviewede FREJA-modtagere tilkendegiver at have manglet støtte fra det bevillende forskningsråd i den sammenhæng (lederuddannelsesforløb, netværk, eller lignende), hvilket blandt andet beror på, at mange allerede før bevillingen havde ledelseserfaring og/eller i forvejen fik støtte fra egne institutioner.

Blandt de yngre forskningsledere derimod er billedet et andet. Flere af bevillingsmodtagerne fra Yngre forskningslederprogrammet har ikke været klar over, at deres bevilling kom fra netop det program og har heller ikke selv haft særlig fokus på forskningsledelse. Flere informanter fra denne gruppe efterlyser, at forskningsrådet – hvis ikke programmet skal være en “tom skal” – bør gøre mere for at opdyrke forskningslederkompetencer og “nurse” de yngre forskningsledertalenter, som de selv har været med til at udvælge. Andre har ikke oplevet det nødvendigt med større fokus på forskningsledelse fra forskningsrådets side, da de i stedet er blevet klædt på til opgaven via kurser og uddannelsesforløb formidlet af værtsinstitutionerne.

Forskningsrådssystemets og universiteternes fælles ansvar

Det synes at være den generelle holdning blandt de interviewede, at det for universiteterne og forskningsrådene er et fælles anliggende at støtte op om yngre og kvindelige forskere. Flere peger på, at det er universiteternes ansvar at skabe attraktive forskningsmiljøer, sikre glidende overgange mellem ansættelser, sørge for en hensigtsmæssig fordeling mellem undervisning og forskning og i højere grad lave målrettet karriereplanlægning og -rådgivning. I forhold til problematikken med kvindelige forskere peger nogle på kvindelige rollemønstre og mentorordninger som veje til at tiltrække og fastholde flere kvinder, mens andre påpeger, at forskningsrådsbevillinger kan være eneste vej i forskningsmiljøer, hvor kønssammensætning, -holdning og rip-rap-rup-effekt er mest gammeldags. Hvad angår Det Frie Forskningsråds rolle, er der generelt en positiv indstilling til midler, der kan være med til at fastholde forskere

i systemet. Dog peges på en række faldgruber. Blandt andet advarer informanterne om, at de løse ansættelser på eksterne bevillinger risikerer at blive en blindgyde for yngre forskere, ligesom det anføres, at forskningsrådsbevillingerne rettet mod yngre og kvindelige forskere ikke må blive en sovepude for universiteterne eller spænde ben for andre grupper af forskere, som kan have behov for særlige indsatser og bevågenhed. Flere informanter tilkendegiver desuden, at de stadig oplever, at det kan være problematisk, såfremt der skal tages højde for fravær i bevillingsperioden og fx indregnes sygdoms- og barselsrefusion i projektregnskaber.

Holdninger til KY-midler

Holdningen til særlige virkemidler rettet mod yngre forskere er generelt meget positiv blandt de interviewede. Alle informanter tilkendegiver samstemmende, at Y-midler er både nødvendige og hensigtsmæssige for enkeltforskere såvel som for dansk forskning i sin helhed. Hvad angår midler forbeholdt kvindelige forskere, varierer holdningerne mere, og der er større uenighed informanterne imellem. Nogle – især FREJA-bevillingsmodtagere – er meget positive over for de særlige virkemidler. Andre mener ikke, at problematikken med at fastholde kvindelige forskere er væsensforskellig fra problematikken med fastholdelse af yngre forskere og byder i lyset heraf også de særlige virkemidler til kvindelige forskere velkommen. Endnu andre forholder sig mere negativt, og udtrykker, at de – selvom de også mener, at manglen på kvindelige forskere er problematisk – ikke går ind for positiv særbehandling, kvoter og lignende. I forhold til diskussionen om K-midler anfører flere informanter, at det er afgørende, at midlerne til de særlige virkemidler ikke tages fra de samlede midler, dels for at programmerne ikke skal få andenrangsstatus, dels for at modtagere af særlige virkemidler ikke risikerer afstandtagen og kritik fra kolleger, fordi de har fået fra en pulje, der har gjort den samlede pengepose mindre.

Generelt ses en tendens til, at informanterne uanset køn finder det kontroversielt at diskutere

spørgsmålet om K-midler, og mange fremstår ambivalente og uafklarede. Det gælder både for de informanter, der ikke selv har modtaget K-midler, men i stedet har modtaget postdocstipendier, talentprojektbevillinger, en bevilling fra Yngre forskningslederprogrammet og andre Y-midler. Men det gælder også for de informanter, der selv har modtaget K-midler. Flere udtrykker her, at de “da håber, at de er blevet tildelt midler på grund af kvalifikationer og ikke på grund af køn”. Det er kendetegnende, at betegnelser som “positiv særbehandling”, “kvoter” og “øremærkning” modtages negativt af informanterne, hvorimod vendinger som “midler særligt målrettet mod kvinder” og “initiativer til understøttelse af kvinder” fremkalder mindre skepsis. Dette forhold peger på, at måden hvorpå forskningsrådssystemet lancerer de særlige virkemidler, kan have stor betydning for modtagelsen på universiteterne generelt og i de konkrete forskningsmiljøer. Det kan også have stor betydning for de kvindelige forskere, som opnår bevilling via en af de særlige virkemidler, da disse i forvejen risikerer, at deres bevillinger betragtes som mindre prestigefyldte.

Andengenerationseffekter

Med hensyn til karrierefremmende effekter også for 2. generation, det vil sige for de folk, som bevillingsmodtagerne har haft mulighed for at ansætte i tilknytning til deres projekter, er det selvsagt sværere at give et helt entydigt svar. Dels har vi kun interviewet ti forskere og dels har vi ingen viden om denne gruppe fra de øvrige delundersøgelser (fx register- og surveyundersøgelsen), hvilket gør det vanskeligt at gisne om, hvordan det ville være gået denne gruppe, hvis ikke de var blevet ansat på de konkrete bevillinger. At dømme efter informanterne selv har ansættelserne på FREJA- og Yngre forskningslederbevillingerne dog udelukkende haft positive effekter. Informanterne oplever således ansættelsen som en positiv merit på deres cv og som medvirkende til en øget motivation for at fortsætte en forskerkarriere. I flere tilfælde har ansættelserne ført til efterfølgende fastansættelser. Publiceringer og netværk nævnes især som et positivt udbytte af at have været ansat på et FREJA-projekt eller et Yngre

forskningslederprojekt, og også blandt de interviewede fra 2. generation vurderes forskningsfrihed, ansvar og tid til at fordybe sig inden for sit specifikke felt som udslagsgivende både for egenproduktion og for projektets samlede forskningsresultater.

3.4 Bibliometrisk analyse af postdocansøgere fra 2001-2003

Den bibliometriske analyse ser særskilt på én overordnet type af effekter knyttet til et udvalg af bevillingsmodtagere inden for indsatsområdet postdoc. Analysen tilvejebringer således en række detaljerede fakta om publikations- og citations-effekterne på individniveau af modtagelsen af virkemidlerne inden for dette indsatsområde.

Den bibliometriske undersøgelse af ansøgere til postdocstipendier og talentprojekter inden for sundheds-, natur- og teknisk videnskab i 2001-2003 bidrager således til evalueringens afdækning af effekter af virkemidler målrettet forskere i begyndelsen af deres karriere. Kilden til undersøgelsen er primært Web of Science-databasen.¹³ Den bibliometriske effekt måles som forskelle i et fire-årigt tidsvindue op til året før ansøgningen og et fire-årigt tidsvindue, startende to år efter ansøgningsåret. Effekten måles både på basis af publikationsmængden og citationsmængden samt både kvantitativt og kvalitativt i form af gennemslagskraften.

Der er benyttet fire indikatorer for publikationsaktiviteterne; antal publikationer og antal sider registreret i Web of Science samt de to gennemslagskraftsmål Journal Impact Factor (JIF2) og Article Influence Score (AI), målt på basis af citationer af tidsskrifterne. For citationsomfanget er også anvendt fire mål, nemlig antal citationer og antal citationer per publikation samt gennemslagskraftmålene antal citationer i forhold til tidsskriftsgennemsnit og i forhold til fagområdegennemsnit (Journal- og Field-normalized Citation Impact, JnCI og FnCI), sidstnævnte undertiden benævnt “The Crown Indicator”.

¹³ Se det detaljerede metodevalg samt afgrænsning og validering af det analyserede datamateriale i Delrapporten 4: Den bibliometriske undersøgelse.

Endelig er den samlede gennemslagskraft per forsker målt som produktet af antal publikationer og Field-normalized Citation Impact.

De fire mål for de gennemsnitlige publikations-effekter er beregnet for hver af de to tidsvinduer for henholdsvis bevillingsmodtagere og afviste ansøgere i tabel 3.8. Både forskellen mellem de to grupper og mellem de to tidsvinduer er beregnet som indekstal, og signifikansen af forskellene mellem de to grupper og de to perioder er angivet. Til sidst er indekset for forskellen i de to gruppers forskel fra før til efter beregnet. Det er det såkaldte difference-in-difference mål, der viser, hvor meget mere (eller mindre) bevillingsgruppens publicering er steget i forhold til de afslåede ansøgere – og dermed et mål for effekten af bevillingen.

De to kvantitative publikationsmål viser, at bevillingsmodtagerne publicerer mere end afslagsmodtagerne både før og efter ansøgningen. Denne forskel er størst efter ansøgningen, så der kan registreres en positiv effekt af bevillingen. I de to mål, der er baseret på gennemslagskraften, bliver publikationerne vægtet forskelligt. For begge mål skærper det forskellene, så alle indeksene bliver større end ved de kvantitative mål. Samlet viser det, at bevillingsmodtagerne har en større og mere kvalificeret publikationsaktivitet end afslagsmodtagerne. Desuden er forøgelsen i omfang og kvalitet fra før til efter ansøgningsåret klart større for bevillingsmodtagerne.

Samforfatterskaber og internationale samforfatterskaber er også analyseret. Det viser sig, at en

Tabel 3.8 Publikationer, antal og gennemslagskraft fra ansøgere til postdoc og talentprojekter 2001-2003, NAT/SUND/TEK

Mål	Gruppe	4 år før ansøgning	2-5 år efter ansøgning	Ændring
Antal publikationer	1 (bevilget)	5.3	8.5	159***
	2 (afslået)	4.3	6.2	145**
	Index (Grp 1 ift grp 2)	124*	136*	110
Antal sider i publikationer	1 (bevilget)	45.1	73.2	163***
	2 (afslået)	35.6	54.0	151***
	Index (Grp 1 ift grp 2)	126*	136*	107
Journal Impact Factor (JIF2)	1 (bevilget)	20.0	43.8	219***
	2 (afslået)	14.3	24.8	173***
	Index (Grp 1 ift grp 2)	139*	176***	127**
Article Influence Score (AI)	1 (bevilget)	9.9	18.4	186***
	2 (afslået)	7.1	10.5	149**
	Index (Grp 1 ift grp 2)	140*	174***	125*

Note: * = Signifikans 0.01-0.05 ** = Signifikans 0.001-0.01; *** = Signifikans <0.001.

Hvert mål i tabellen læses således: Publiceringsforskellen efter ansøgningstidspunktet ses ved at sammenligne de 8.5 publikationer fra gruppe 1 med de 6.2 fra gruppe 2. Det giver et indeks på 136, det vil sige 36 procent flere publikationer fra bevillingsmodtagerne.

Der er også en stigning fra før- til efter-vinduet hos begge grupper, fx er det gennemsnitlige antal publikationer forøget fra 5.3 til 8.5 for gruppe 1, det vil sige indeks 159. Stigningen mellem de to tidsvinduer er dog størst i gruppe 1, altså hos bevillingsmodtagerne. Det betyder, at den relative forskel i stigningen mellem bevillingsmodtagere og afviste er 110, udtrykt som et indeks, se også Delrapport 4.

mindre andel af publikationerne fra bevillingsmodtagerne har udenlandsk medforfatter, både før og efter ansøgningen. Samtidig er dog 96-98 procent af ansøgenes publikationer skrevet sammen med andre. Faktisk er der en signifikant stigning i soloforfatterskaber for bevillingsmodtagere, og det kan udlægges som en positiv effekt af bevilningen. Imidlertid viser analyserne også, at første-forfatterskaberne er faldet fra før- til efterperioden for begge grupper, men mest for bevillingsmodtagerne. Andelen er dog på et højere niveau end hos afslagsmodtagerne i begge perioder.

Ansøgenes demografi har kun et beskedent antal signifikante påvirkninger på publikationsaktiviteterne. De er primært relateret til ansøgenes uddannelsesmæssige baggrund i form af tiden fra starten på ph.d.-studiet til ansøgningstidspunktet og om ansøger er (mindst) ph.d. i 2000. Desuden er der en påvirkning fra ansøgenes forskerstatus fem til syv år efter ansøgningsåret. Påvirkningen er både på publikationsaktiviteterne før og efter, men den udlignes stort set i differencemålet. Forskerstatus-påvirkningen er generel og ikke specielt relateret til afslagsmodtagerne.

Specielt med hensyn til forskelle mellem mænd og kvinder findes dog en forskellig effekt af at modtage en bevilling, afhængig af om det er antal publikationer eller kvaliteten af disse, der betragtes. Mens mænd har samme forskel i antal publikationer mellem bevillings- og afslagsmodtagere før og efter (ca. 30 procent), så stiger forskellen hos kvinderne 30 procentpoints. Omvendt har kvinderne samme forskel i kvalitetsmålene mellem bevillings- og afslagsmodtagere før og efter (ca. 55 procent), mens forskellen hos mændene stiger 50 procentpoints. De kvindelige bevillingsmodtagere har altså en kraftig udvikling i antallet af publikationer, mens det hos de mandlige er i gennemslagskraften, der er en kraftig udvikling. Det betyder, at difference-in-difference indekset for antal publikationer er 129 for kvinder og 103 for mænd, men for kvalitetsmålene 102 for

kvinder og 136 for mænd. Effekten for mandlige bevillingsmodtagere er altså publicering i mere prestigefyldte tidsskrifter, mens kvinders er mere publicering uden samme større gennemslagskraft som hos mændene.

Citationsomfanget er også målt med fire indikatorer. Kvantitativt er antal citationer vokset i begge grupper fra før til efter, men bevillingsmodtagernes stigning er jf. tabel 3.9 størst (indeks 207), så difference-in-difference målet viser en merstigning på 41 procent. Det samme billede fås for citationerne per publikation, dog er afslagsmodtagernes citationer per publikation uændret fra før til efter.

Kvaliteten af citationerne måles ved antallet af modtagne citationer i forhold til gennemsnittet på tidsskriftsniveau og på fagområde. Derved betyder en værdi over 1, at gruppen i gennemsnit får flere citationer per publikation end den gennemsnitlige publikation i de pågældende tidsskrifter eller det pågældende fagområde. Det sker faktisk for denne gruppe af danske postdoc'er i syv ud af de otte målte klassificeringer, det vil sige, at kvaliteten generelt er over gennemsnittet.

Der viser sig et spændende mønster mellem de to kvalitetsmål. Journal Citation Impact vedrørende tidsskrifter viser et fald fra før til efter ansøgningen, der dog er størst for afslagsmodtagerne. Derved bliver der en positiv effekt af bevillingen, nemlig et 16 procent mindre fald. Årsagen til dette fald kan dog både skyldes en ringere gennemslagskraft eller et mere prestigefyldt valg af tidsskrifter. Det sidste synes at være tilfældet, når de beregnede Field-normalized Citation Impact-mål vedrørende fagområde vurderes. Her ses nemlig en markant stigning i gennemslagskraften for bevillingsmodtagerne, mens afviste ansøgere ligger på samme niveau. Det betyder, at for denne såkaldte "Crown Indicator" er der også en positiv effekt af bevillingerne, nemlig en markant stigning i gennemslagskraften for bevillingsmodtagerne inden for deres fagområde – når denne skal udtrykkes ved citationer.

Den sidste indikator i undersøgelsen kombinerer de ovenfor nævnte effektmål med antallet af publikationer. Derved fås en indikator for den totale gennemslagskraft per forsker, i tabel 3.10 vist i forhold til fagområdet. Også her viser det sig, at bevillingsmodtagerne både før og efter ligger højere end de afviste. Samtidig er stigningen større hos bevillingsmodtagerne end hos de afviste. Der er således en klart større stigning i gennemslagskraften for bevillingsmodtagerne.

En analyse af kønsforskelle i citationsomfanget viser en mere ensartet udvikling mellem indikator-typerne end ved publikationsanalysen. De mandlige bevillingsmodtagere får klart mere ud af deres bevilling, sådan at forskellen i citationsomfanget mellem mænd og kvinder er på ca. 40 procent for indikatorerne antal citationer per publikation og i forhold til fagområdegennemsnittet (Crown Indicator) samt samlet gennemslagskraft per forsker (PFnCI).

Tabel 3.9 Citationer af ansøgere til postdoc og talentprojekter 2001-2003, NAT/SUND/TEK

Mål	Gruppe	4 år før ansøgning	2-5 år efter ansøgning	Ændring
Antal citationer	1 (bevilget)	33.7	69.7	207 ***
	2 (afslået)	23.0	33.8	147 *
	Index (Grp 1 ift. grp 2)	146 *	206 ***	141 **
Antal citationer pr. publikation	1 (bevilget)	4.2	5.5	130 *
	2 (afslået)	3.7	3.6	96
	Index (Grp 1 ift. grp 2)	114	154 *	135
Antal citationer ift. tidsskriftets gns. (JnCI)	1 (bevilget)	1.25 *	1.06	85
	2 (afslået)	1.22 *	0.89	73
	Index (Grp 1 ift. grp 2)	102	119	116
Antal citationer ift. fagområde-gns.(FnCI)	1 (bevilget)	1.21	1.54 **	128 *
	2 (afslået)	1.12	1.13	101
	Index (Grp 1 ift. grp 2)	108	136 *	126

Note: * = Signifikans 0.01-0.05 ** = Signifikans 0.001-0.01 *** = Signifikans <0.001.

JnCI=Journal-normalized Citation Impact; FnCI=Field-normalized Citation Impact, kaldet the Crown Indicator.

Tabel 3.10 Publikationer, antal og gennemslagskraft fra ansøgere til postdoc og talentprojekter 2001-2003, NAT/SUND/TEK

Mål	Gruppe	4 år før ansøgning	2-5 år efter ansøgning	Ændring
Gennemslagskraft per forsker (PFnCI)	1 (bevilget)	9.7	19.6	203 *
	2 (afslået)	7.0	10.8	154
	Index (Grp 1 ift. grp 2)	138	182 *	132

Note: * =Signifikans 0.01-0.05. PFnCI=Per Person Field-normalized Citation Impact (Gennemsnitlig antal publikationer per forsker multipliceret med antal citationer og sat i forhold til fagområdets gennemsnit).

3.5 Den perspektiverende undersøgelse

Den perspektiverende delundersøgelse har overordnet til formål at identificere problemer og potentialer i den nuværende danske indsats og komme med fremadrettede forslag til tiltag. Delundersøgelsen indeholder to hovedelementer. En skitsering af den danske kontekst for virkemidlerne suppleret af interviews med ekspertinformanter samt et dokumentstudie af udenlandske erfaringer.

Der er i den perspektiverende interviewundersøgelse indhentet synspunkter fra fem ekspertinformanter, der repræsenterer forskellige hovedområder, institutioner og køn, og som samtidig i kraft af positioner og engagement har indsigt i – og har søgt indflydelse på – spørgsmålene om karriereveje og ligestilling. Det er fælles for de fem ekspertinformanter, at de har en bred baggrund inden for forskningssystemet, og at de har erfaring med arbejdet inden for såvel bevilgende som rådgivende organer i både en dansk og en international kontekst. Det gælder ligeledes for informanterne, at de har erfaring med forskningsledelse, og at hovedparten også har eller har haft ansættelsesansvar på forskellige niveauer på institutionerne.

Dokumentstudiet består af landeprofiler for henholdsvis Nederlandene, Tyskland, Storbritannien og Norge. Det gælder for Nederlandene, Tyskland og Storbritannien, at der findes ambitiøse formulerede strategier for rekruttering og fastholdelse af forskere forankret i forskningsrådssystemerne, og at alle landene har gennemført evalueringer af mindst et centralt virkemiddel inden for de seneste år. For Norge findes der ikke en sådan samlet strategi for unge forskere i almindelighed, men her er der til gengæld gjort meget på ligestillingsområdet,

hvor der også er gennemført en evaluering af udvalgte virkemidlers effekt. Fælles for alle landene er således, at der fra et dansk perspektiv kan findes inspiration til andre måder at gøre tingene på og læres af de positive såvel som negative erfaringer, der er høstet.

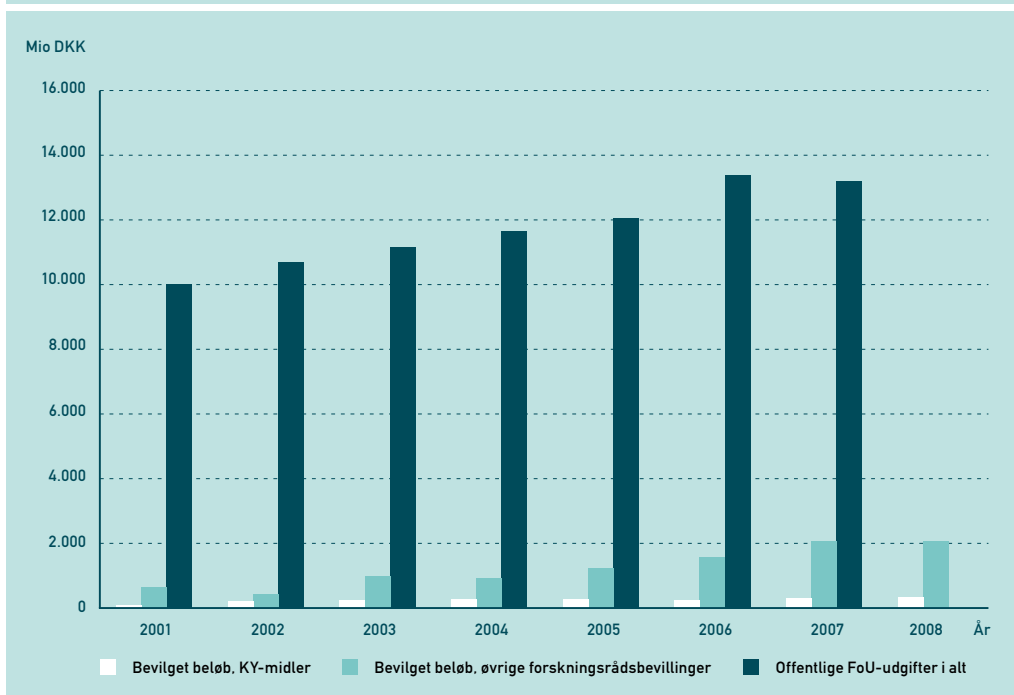
Den perspektiverende delundersøgelses gennemgang af den brede danske indsats rettet mod kvinder i forskning og yngre forskeres karriereveje tegner et billede af nogle problemstillinger, der opfattes som særdeles væsentlige – såvel ud fra individbetragtninger som fra et systemperspektiv. Rækken af udfordringer er imidlertid lang og bred og vidner om, at rekrutterings- og fastholdelsesbarrierer ikke blot knytter sig til enkelte forhold, og at de således næppe heller kan løses med isolerede initiativer.

Som helhed er det indtrykket, at den danske indsats overordnet er mangelfuld i forhold til såvel spørgsmålet om karriereveje for yngre forskere som problemstillingerne omkring ligestilling i forskning. Indsatsen fremtræder som præget af enkeltstående og overvejende ukoordinerede initiativer, der stadig er af relativt begrænset omfang i forhold til udfordringerne i systemet. Billedet understreges af såvel det danske baggrundsmateriale, de statistiske indikatorer, de gennemførte ekspertinterviews og sammenligningen med internationale erfaringer.

Virkemidlernes omfang

Virkemidlerne, der evalueres i denne undersøgelse, udgør en betydelig del af de samlede forskningsrådsbevillinger med en gennemsnitlig årlig andel omkring 16 procent – men med en faldende tendens frem mod 2008. Ses der derimod på det offentlige forskningssystem som helhed, er der tale om indsatser af et relativt begrænset omfang.

Figur 3.1 KY-midler, øvrige forskningsrådsmidler og totale forskningsudgifter, 2001-2008, mio. DKK

Kilde: DocuLive samt Offentlige forskningsstatistik 2006 (CFA), og Nyt fra Danmarks Statistik Nr. 246.

Note: Der er efter 2003 tale om de samlede midler fra både Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd under de samlede opgørelser.

Gennemgangen af bevillingsstatistikken afslører endvidere en indsats, der særligt for gruppen af virkemidler rettet mod yngre forskere og gruppen af virkemidler rettet mod kvinder, er karakteriseret ved betydelige udsving fra år til år.

Det er karakteristisk for de evaluerede virkemidler rettet mod kvinder og yngre forskere, at de af ekspertinformanterne hver for sig opfattes som vigtige og overvejende positive. De problemer, der fremhæves i forhold til indsatsen, knytter sig således ikke til virkemidlernes relevans, men i højere grad til den tilsyneladende mangel på sammentænkning og kontinuitet, der præger systemet som helhed. Det fremhæves i den sammenhæng, at denne type forskningsrådsvirkemidler i særlig grad har betydning i forhold til at støtte de bedste forskere samt at Det Frie Forskningsråd med denne type virkemidler kan være med til at påpege og dokumentere strukturelle problemer og håndtere dem på individniveau.

Balancen mellem Det Frie Forskningsråds virkemidler og forskningsinstitutionerne

Det er imidlertid opfattelsen hos ekspertinformanterne, at tyngdepunktet i forhold til ansvaret for disse særlige grupper stadig ligger – og bør ligge – hos institutionerne, og at balancen i forhold til rådssystemets virkemidler af denne karakter overordnet set er rimelig. Det understreges imidlertid, at et hovedproblem i forhold til at fastholde unge forskere – og måske i særlig grad kvinder – er det usikre ansættelsesforløb med mange løse ansættelser frem mod et evt. lektorat. Dette problem kan Det Frie Forskningsråd i sagens natur ikke løse med tidsbegrænsede bevillinger. Det fremhæves i den sammenhæng, at særligt postdocbevillinger for den enkelte kan risikere at føre til en blindgyde af midlertidige ansættelser, fordi institutionerne i visse tilfælde på kort sigt kan profitere af at fastholde folk i tidsbegrænsede positioner.

I forhold til virkemidlerne specifikt rettet mod yngre forskere fremhæves det, at problemstillingen er af voksende betydning på grund af den generelle ekspansion i systemet, og at der overordnet bør gøres mere på dette område. Det er vurderingen, at der er et særligt behov for at adressere fasen efter postdoc, hvor talentfulde forskere, der ønsker at etablere egen forskergruppe, har for dårlige muligheder. Det fremhæves også, at overgangen til faste ansættelser generelt bør håndteres hurtigere og bedre.

K-midler

Hvad angår virkemidlerne specifikt rettet mod kvinder opfattes disse også som særdeles vigtige og som et område, hvor der måske i endnu højere grad end i relation til yngre forskere er behov for en forøget indsats. Der er dog en vis uenighed, i forhold til hvordan indsatsen udformes mest optimalt. Der er bred enighed om, at kvindehensyn skal integreres i alle led af bevillingsprocesserne lige fra formulering af opslag til vurdering af ansøgere, samt at der skal være et konstant pres på alle niveauer i systemet i forhold til at tage hensyn til kvindeproblemstillinger. Der, hvor uenigheden træder frem, er ikke overraskende i spørgsmålet om brugen af øremærkede midler. På den ene side argumenteres der af ekspertinformanterne fra naturvidenskab, teknik og humaniora for, at der udover den generelle integration af kvindehensyn i opslag og processer også stadig er behov for at øremærke midler særskilt til kvinder. Programmer af denne type opfattes ikke mindst som væsentlige, fordi øremærkede midler giver opmærksomhed om kvindeproblemstillingen og skaber vigtige rollemodeller i systemet. Men det understreges samtidig, at det er vigtigt at dokumentere indsatsernes videnskabelige betydning ud fra gængse kvalitetskriterier for herved at skabe et positivt billede af indsatserne og vise, at der ikke er nogen konflikt mellem kvoter og kvalitet. På den anden side udtrykkes der fra ekspertinformanterne fra sundhed og samfundsvidenskab større skepsis til øremærkede midler, fordi der ofte er lav prestige knyttet til dem.

Behov for koordinering og kontinuitet

Overordnet gør det sig gældende i forhold til både karriereveje og ligestilling, at indsatsen som helhed vurderes som utilstrækkelig i forhold til at skabe langsigtede, sammenhængende og sammentænkte satsninger. Der synes at være et behov for en højere grad af kommunikation og kontinuitet i systemet som helhed, ligesom der er behov for større synlighed omkring indsatserne. Behovet for sammentænkning af indsatserne synes at gælde både mellem rådssystemets virkemidler og institutionernes indsatser og internt i det samlede rådssystem. Hvad angår sidstnævnte, synes behovet at være til stede såvel inden for de enkelte faglige råd og samlet i Det Frie Forskningsråd som i forhold til de øvrige finansierende organer. Det fremhæves således, at der i forskningssystemet som helhed er behov for fokus på både individ- og strukturniveau samt på sammenhængen mellem toppen og bunden af karrieresystemet.

Det understreges imidlertid, at en sammentænkning af indsatserne hverken behøver eller bør gå ud over diversiteten i systemet. Et heterogent forskningsfinansieringssystem og et delt ansvar mellem mange aktører er ikke nødvendigvis et problem for indsatserne rettet mod kvinder i forskning og yngre forskeres karriereveje, men det højner nødvendigheden af, at der bliver kommunikeret på tværs af organer og niveauer. En anden udfordring for et heterogent system er at skabe gennemsigtighed og overskuelighed, så det er let for interesserede aktører at danne sig et billede af mulighederne i systemet. Også på dette punkt lader den nuværende danske indsats meget tilbage at ønske.

International inspiration

Dokumentstudiet af internationale erfaringer viser, at der er mulighed for at finde god inspiration til et fremtidigt dansk strategiarbejde på disse områder. Det gælder såvel i forhold til sammenlægningen af indsatser og niveauer som i forhold til at synliggøre initiativerne. I de udvalgte lande i dokumentstudiet – Nederlandene, Tyskland og

Storbritannien – ses en tydeligere, mere eksplicit og tilsyneladende mere sammentænkt og langsigtet indsats end den, vi finder i Danmark. Nederlandene fremtræder i den sammenhæng som det tydeligste eksempel i kraft af den kontinuitet og inklusivitet, der præger indsatsen. Nederlandene udmærker sig således ved at have løbende, sammenhængende strategier – foreløbig fra 2002 til 2014 – der udarbejdes i samarbejde mellem institutionerne og rådssystemet og således på forpligtigende vis får sat talentpolitikken eksplicit på dagsordenen hos alle væsentlige aktører. I forhold til ligestillingsproblematikken er der endvidere god inspiration at finde i det norske system, hvor det demonstreres, hvordan kvindehensyn kan integreres i alle processer og på alle niveauer i forskningssystemet.

Hovedpunkter

Den perspektiverende delundersøgelse henleder opmærksomheden på en række punkter, som det kan være væsentligt at have for øje i forhold til fremadrettede indsatser. For det første synes der

at være behov for øget fokus på niveauet efter postdoc. Det gælder inden for naturvidenskab, sundhed og teknik, hvor yngre forskere, der ønsker at etablere en forskergruppe, har svære kår, men det gælder også generelt, at overgangen til faste stillinger bør forbedres. For det andet synes der at være behov for generel opprioritering af kvindehensynet. Der kan efter norsk forbillede gøres mere for at henlede opmærksomheden på alle niveauer og processer i systemet, hvor der kan identificeres barrierer. Derudover argumenterer flere ekspertinformanter for, at der stadig er behov for øremærkede midler som eksempelvis i FREJA-programmet. Endelig synes der at være et behov for en større grad af sammentænkning og koordinering af indsatserne rettet mod såvel kvinder som yngre forskere – ikke blot inden for det enkelte råd, men for forskningssystemet som helhed. Det kunne med respekt for diversiteten i systemet ske efter nederlandsk forbillede, hvor strategien er langsigtet, omfattende og udarbejdet af forskningsrådet og institutionerne i samarbejde.

>

4. Overordnede konklusioner og perspektiver

Som rapporten i de foregående kapitler har demonstreret, kan der konstateres en række effekter og oplevelser knyttet til anvendelsen af virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb. Det gælder såvel på individniveau som på systemniveau.

Evalueringen giver imidlertid også anledning til en række mere principielle overvejelser i forhold til anvendelsen og betydningen af denne type af virkemidler. De forskellige delundersøgelser har således fra hver deres perspektiv belyst en række forhold, der ud fra en systembetragtning påkalder sig opmærksomhed.

Evalueringens delundersøgelser viser samlet, at bevillingsmodtagere under virkemidler målrettet kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb oplever en markant positiv effekt af bevillingen, både hvad angår forskningsfaglig konsolidering, etablering af samarbejder og personligt ansvar samt gennemslagskraft. I register- og bibliometriske data påpeges det, at bevillingerne også objektivt har en klar publiceringseffekt for bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien postdoc, mens der ikke kan konstateres en karrieremobilitetseffekt for denne gruppe. Derimod er der klare løn- og karrieremobilitetseffekter for bevillingsmodtagere under virkemiddelkategorien yngre forskere. Evalueringen peger også på, at særlige indsætter målrettet kvindelige forskere opfattes som mindre legitime i forskningsmiljøerne end særlige indsætter målrettet forskere i begyndelsen af deres karriereforløb.

Hvor rapporten hidtil har haft sit primære fokus på individ- og virkemiddelniveau flyttes opmærksomheden i denne afsluttende del mod et systemperspektiv. Der fokuseres på tre problemstillinger, der i lyset af delundersøgelserne synes at kræve diskussion og afklaring. Den første problemstilling relaterer sig til forholdet mellem systemhensyn og individhensyn, hvor der i visse tilfælde synes at være behov for en mere eksplicit afvejning mellem behovet for fleksibilitet og graden af ansættelses-sikkerhed. Den anden problemstilling har fokus på de særlige forhold, der knytter sig til ligestillings-

spørgsmålet i almindelighed og brugen af øremærkede midler til kvindelige forskere i særdeleshed. Endelig omhandler den tredje og sidste problemstilling spørgsmålet om rollefordelingen og sammenhængen i forskningssystemet som helhed i forhold til at sikre rekruttering og fastholdelse af kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb.

4.1 Afvejning mellem individ- og systemhensyn

Brugen af målrettede, tidsbegrænsede forskningsrådsbevillinger til kvindelige forskere og forskere i begyndelsen af deres karriereforløb har en række positive effekter ud fra en systembetragtning. Denne type virkemidler giver først og fremmest forskningsinstitutionerne en større grad af fleksibilitet i dimensioneringen af forskningspersonale. Fra et systemperspektiv kan dette i nogen grad betragtes som en attraktiv effekt, da det giver mulighed for strategisk rekruttering og anvendelse af arbejdsstyrken ved de offentlige forskningsinstitutioner. Der er derudover tale om et konkurrenceaspekt ved virkemidlerne, der af flere årsager opfattes som vigtigt. Dels er det opfattelsen, at konkurrenceelementet kan virke fremmende for kvaliteten og dels fremhæves det, at virkemidlerne ligeledes i kraft af konkurrencen fungerer som en nødvendig selektionsmekanisme. Som forskningssystemet er indrettet, er der et naturligt frafald for hvert skridt, der tages opad i karrieresystemet, og virkemidler som disse bidrager til at sikre, at denne selektion sker på basis af kvalitetsvurderinger. Det er her et selvstændigt spørgsmål, hvor stort et frafald der opfattes som rimeligt på hvert niveau.

Ved en u hensigtsmæssig eller for omfattende brug af denne type virkemidler kan der imidlertid opstå nogle negative effekter på individniveau, der over tid vil akkumulere sig til systemfejl. Det gælder særligt for virkemiddelkategorien postdoc, hvor både den registerbaserede og den surveybaserede delundersøgelse indikerer, at bevillingsmodtagere i højere grad end referencegrupperne "holdes i luften" ved de offentlige forskningsinstitutioner i

tidsbegrænsede ansættelser. Fra et individperspektiv forlænger en række af forskningsrådsbevillingerne (herunder især postdoc) reelt vejen til en fast ansættelse. Evalueringens kvalitative, interview-baserede delundersøgelse peger i den sammenhæng på, at bevillingsmodtagere er opmærksomme på denne problematik og betragter den manglende karriereprogression som et irritationsmoment, men dog samtidig som en pris, de i nogen grad er villige til at betale for at kunne forfølge deres forskningsdrømme. Det kan tolkes positivt i den forstand, at nogle af de forskere, der ønsker en forskningskarriere, og som ellers var faldet fra, får mulighed for at bevare tilknytningen til systemet, men det kan også tolkes negativt i den forstand, at denne gruppe fastholdes i en usikker position i en periode, hvor mange er i færd med at etablere sig og stifte familie. I den perspektiverende delundersøgelse fremhæves den lange vej fra ph.d. til fastansættelse også som et stort problem i et systemperspektiv. Det er således opfattelsen blandt ekspertinformanterne, at den udbredte brug af midlertidige ansættelser, som særligt postdoc-virkemidlerne bidrager til, er en klar barriere i forhold til rekruttering og fastholdelse af de mest talentfulde forskere, og at denne barriere formentlig i særlig grad afholder kvinder fra at forfølge en forskerkarriere. For nogle kvindelige forskere kan disse forhold således resultere i karriereskift, fordi udsigten til en serie af midlertidige ansættelser opfattes som uforenelig med familieliv og barsel.

Forskningsrådsvirkemidler af denne type kan naturligvis ikke i sig selv bidrage til at reducere vejen til fastansættelse. I den henseende er indsatsen nødt til at blive koordineret med systemets øvrige tiltag som omtalt nedenfor i perspektiveringens afsluttende punkt. Der synes her at være behov for principielle diskussioner på systemniveau af, hvilket forhold mellem midlertidige og faste stillinger på hvert karrieretrin der opfattes som optimalt. Det Frie Forskningsråd kan dog også spille en rolle i forhold til disse problemstillinger ved eksempelvis i højere grad end hidtil at satse på længerevarende bevillinger. Det påpeges i flere af evalueringens delundersøgelser, at længerevarende bevillinger synes at have positiv indflydelse på

såvel jobtilfredshed som forskningsproduktiviteten. Der er selvfølgelig for Det Frie Forskningsråd en afvejning mellem længden på bevillingerne og antallet af bevillinger, men det bør diskuteres om balancen er optimal, som det ser ud i øjeblikket.

4.2 Særlige forhold knyttet til virkemidlerne målrettet kvindelige forskere

Flere af delundersøgelserne indikerer, at der er en særlig problematik knyttet til virkemidler målrettet kvindelige forskere. Mens alle forhold sig positivt til virkemidler målrettet yngre forskere, knytter der sig en vis skepsis og forbehold til brugen af K-midler. På trods af skepsis og forbehold kan imidlertid spores en vis velvilje over for Det Frie Forskningsråd som en aktør, der med fordel kan initiere tiltag for at øge andelen af kvindelige forskere på alle niveauer.

Det er overvejende betegnelser som "positiv særbehandling", "kvoter" og "øremærkning", som informanterne vægrer sig ved, hvorimod vendinger som "midler særligt målrettet kvinder" og "initiativer til understøttelse af kvinder" fremkalder mindre skepsis. Dette forhold peger på at måden, hvorpå forskningsrådene lancerer de særlige virkemidler, kan have stor betydning for modtagelsen på universiteterne generelt og i de konkrete forskningsmiljøer. Dette kan også have stor betydning for de kvindelige forskere, som modtager en bevilling via en af de særlige virkemidler, da survey- og interviewundersøgelsen indikerer, at de i forvejen risikerer, at sådanne bevillinger betragtes som mindre prestigefyldte. Samtidig fremhæver flere vigtigheden af, at særlige satsninger ikke tages fra de samlede midler. Dels for at programmerne ikke skal få andenrangsstatus som det, der har den politiske bevågenhed lige nu. Dels for at modtagere af målrettede midler ikke risikerer miskreditering fra kolleger, fordi de har fået fra en pulje, der har gjort pengeposen til kollegerne mindre. Debatten omkring de målrettede virkemidler antyder, at ligestillingsarbejde har en forholdsvis

svag forankring i det danske universitetsmiljø. Både flere af de interviewede kvinder, der selv har modtaget et af de særlige virkemidler, samt ekspertinformanterne vurderer øremærkede midler som meget vellykkede tiltag, og såvel survey- som interviewundersøgelsen indikerer da også, at især effekten af FREJA-programmet har været stor.

I forhold til den fremtidige indsats og lancering af K-midler peger evalueringen på, hvor vigtigt det er med den rette framing. Der må ikke kunne opstå tvivl om, hvorvidt ansøgers kvalifikationer er i orden, og det stiller krav til ordvalg og italesættelse ved lanceringen af programmerne samt til åbenhed omkring de procedurer og kriterier, som ansøgningerne bedømmes og behandles ud fra. Evalueringen peger desuden på, at praksis på området er uklar, og Det Frie Forskningsråd bør ved en fremtidig lancering af særlige indsatser med specifikke mål for øje arbejde på, at der sker en tydeligere markering af indsatserne både i udmelding og administration.

4.3 Kontinuitet og koordinering

Som evalueringen har påvist, knytter der sig en række positive effekter til virkemidlerne på såvel individ- som systemniveau. Der er imidlertid også en række problemer, der først og fremmest kommer til udtryk, når indsatsen anskues i et systemperspektiv. Nogle af de centrale problemer, der trækkes frem i forhold til indsatsen knytter sig således ikke til virkemidlernes funktion eller relevans isoleret set, men i højere grad til de enkelte virkemidlers volumen hver for sig, deres indbyrdes forhold samt den tilsyneladende mangel på sammentænkning og kontinuitet, der synes at præge både Det Frie Forskningsråds praksis i sig selv og indsatsen som helhed på systemniveau.

Både det beskrivende studie og den perspektiverende delundersøgelse tegner et billede af en forskningsrådsindsats i forhold til disse virkemidler, der særligt for undergrupperne yngre forskere og kvindelige forskere fremtræder som præget af enkeltstående og overvejende ukoordinerede

initiativer, der stadig er af relativt begrænset omfang i forhold til udfordringerne i systemet. Disse kortvarige indsatser gør det sværere at navigere langsigtet for både forskningsrådssystemet som helhed og for institutionerne. Billedet understreges af såvel det danske baggrundsmateriale, de statistiske indikatorer, de gennemførte ekspertinterviews og sammenligningen med internationale erfaringer. Det samme billede synes at tegne sig på systemniveau, hvor hverken omfanget, koordineringen eller kontinuiteten i indsatsen ser ud til at stå mål med udfordringerne. Overordnet gør det sig således gældende i forhold til både karriereveje og ligestilling, at indsatsen på systemniveau fremstår som utilstrækkelig i forhold til at skabe langsigtede, sammenhængende og sammentænkte satsninger. Der synes dermed at være potentiale til at skabe en større effekt af initiativerne og en højere grad af synlighed omkring indsatserne.

Behovet for sammentænkning af indsatserne gælder på flere niveauer. Det gælder internt i Det Frie Forskningsråd, hvor den hidtidige praksis i nogen grad synes at have været præget af ad hoc-tiltag. Det gælder også på niveauet et trin højere oppe i samspillet med de øvrige, finansierende organer. Det fremgår her af ekspertinterviewene, at graden af kommunikation og koordinering mellem Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd, Grundforskningsfonden og Rådet for Teknologi og Innovation er begrænset i forhold til denne type spørgsmål. Endelig gælder behovet for sammentænkning også relationen mellem rådssystemet samlet og forskningsinstitutionerne.

Det er for flere ekspertinformanter udgangspunktet at den type individrettede virkemidler, der evalueres her, primært hører hjemme i Det Frie Forskningsråd, men at det ikke betyder, at de øvrige organer er fritaget for et ansvar for disse problemstillinger. I de øvrige rådsorganer bør målsætningerne i forhold til både yngre forskere og kvinder i stedet være indlejret som en integreret del i alle større satsninger. Det fremhæves da også, at eksempelvis postdocproblemstillingen diskuteres i både Det Strategiske Forskningsråd

og Højteknologifonden, men at det sjældent sker koordineret. Ph.d.-området nævnes i denne sammenhæng som et eksempel på, at det kan lade sig gøre at sammentænke en tværgående indsats i systemet, hvis alle aktører er indstillede på det. Ekspertinformanterne understreger i den sammenhæng, at en mere sammenhængende indsats ikke nødvendigvis fordrer stærk central styring. Men med et multiinstitutionelt forskningsfinansierings-system med delt ansvar mellem mange aktører kræver indsatserne rettet mod kvinder i forskning og yngre forskeres karriereveje, at der i højere grad end hidtil bliver kommunikeret på tværs af organer og niveauer, hvis der skal opnås fuld effekt af investeringerne.

I den perspektiverende delundersøgelses dokumentstudie af internationale erfaringer fremgår det, at der i flere af de undersøgte lande kan være inspiration at finde til udformningen af en mere sammenhængende og langsigtet dansk indsats. Det gælder særligt i Nederlandene, hvor rådssystemet og universiteterne sammen har udarbejdet en ambitiøs, langsigtet og forpligtigende strategi, der sætter talent- og kønspolitikken på dagsordenen hos alle væsentlige aktører i det offentlige forskningssystem.

Andersen, Anja C.; Maule, Cathrine Fox; Nielsen, Helena Skyt & Verner, Mette (2005): *Det betaler sig at støtte kvinders forskning! En præsentation af FREJA-projekterne*, udgivet af Kvinder i Fysik og Female Economic Researchers in Aarhus.

Forskelsbehandlingsloven (LBK nr 31 af 12/01/2005).

Langberg, K.M.; Christensen, L.F.(2004): *Hvor gik adjunkterne hen, da de gik ud?* Dansk Center for Forskningsanalyse, Århus: 22 sider.

Langberg, K (2005): *Adjunkter på Danske universiteter*, Rapport 2005/3 udgivet af Dansk Center for Forskningsanalyse.

Ligestillingsloven (LBK nr 1527 af 19/12/2004).

Videnskabsministeriet (2009a): *Kvindelige forskertalenter – dansk forsknings uudnyttede reserve. En kortlægning af initiativer til rekruttering og fastholdelse af kvindelige talenter i den danske forskningsverden.*

Videnskabsministeriet (2009b): *Kvinder & Forskning. Debatoplæg om dansk forsknings uudnyttede reserve. Rundbordssamtale.* Torsdag den 5. februar 2009 kl. 15.30-18.00, Christiansborg.

Videnskabsministeriet (2009c): *Sander: Behov for flere kvinder i dansk forskning*, pressemeddelelse, 5. februar 2009.

>

